

DET TEOLOGISKE
MENIGHETSFAKULTET

Konfirmantleir – en «boble»?

En analyse av tre leirer med vekt på konfirmanterens erfaring.

Solveig Gjesdal

Veileder

Heid Leganger-Krogstad

*Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved
Det teologiske Menighetsfakultet og er godkjent som del av denne utdanningen*

Det teologiske menighetsfakultet, 2014, vår

AVH5040: Masteravhandling (30 ECTS)

Master i Kirkelig undervisning

Forord

Jeg har vokst opp som datter av leirstedsbestyrere, og har hatt Skogstad Leirsted på Toten som mitt andre hjem. Jeg har fått mange gode erfaringer av å delta på leir, og har tittet over oppvaskbenken på et stort antall konfirmantleirer. En slik bakgrunn gjør det ekstra viktig å være kritisk i arbeidet med avhandlingen, men det har også gjort arbeidet spesielt interessant og motiverende.

Jeg vil gjerne takke:

- Ansatte i menighetene, for at dere lot meg være med på leir
- Informantene, for at dere gadd å være med og for det dere har fortalt
- Heid, for at du har hjulpet meg å skjønne hva jeg har drevet med og lost meg i havn
- Arna, for at du har lest og kommet med gode innspill
- Solveig I. T, for faglige drøftinger og oppmuntring underveis
- Gunhild, for bibelversutveksling og motiverende fellesskap på lesesalen
- Gode venner, for gleder, gode ord og handlinger (og overbærenhet)
- Familie, for støtte og inspirasjon
- Gud, for at jeg ble ferdig, og for flotte ting som skjer på leir

Avhandlingen tilegnes mine foreldre og forbilder, Eva og Hans, som i over 40 år har bidratt, og fortsatt bidrar, til en god og trygg atmosfære for barn og unge på leir.

Oslo, juni 2014

Konfirmantleir – en «boble»?

En analyse av tre leirer med vekt på konfirmanters erfaring.

■ MODERNE TIDER | BJØRN EGIL HALVORSEN

E.Kr. (etter konfleir)

Foreldre sliter med det. Kontaktlæreren klarer det i sine beste stunder. Fotballtreneren har de beste odds. Men ingen kan oppdra, lede og temme viltre, hormonelle tenåringer bedre enn statskirkens velsmurte maskineri, som tusenvis av fjortiser har deltatt på i sommer: Konfirmasjonsleiren.

Gjennom en perfekt porsjonnert programpakke av galskap, gøy og gudsført smyger den seg innpå hudløs, hittil hedensk ungdom og hvisker: Du er et vakkert menneske. Du blir sett. Du er du, og du duger.

Man blir forvirret. Man grubler og griner. Man får Jesus-filter på linsen, og ser ting på nytt. De innadvendte får utasegsjællopplevelser, mens de selvsikre går i

Hverdagen blir snudd opp ned

seg selv. Den mest populære gutten og den gråeste musejenta blir kjærestere. Det skjer bare der. Annerledes. Sjelsvregende. Konfleir forandrer.

Så hva sier man når det hele er omme? Hverdagen blir snudd opp ned, og du trenger en rettesnor. Med bifall fra en venn med 42 leirer som leder: Her er de ti konfirmantforeldrebud:

1. Du skal ikke spørre: Hvordan har du hatt det? Du vil ikke forstå uansett. Nemlig.
2. Du skal ikke flire «er du blitt kristen nå, da?» For tenk - det er en grunn til at det heter personlig kristen.
3. Du skal adlyde når hun/han arresterer deg for å si «herregud» ...
4. ... og du skal jatte med når hun/han krever at du også bytter ut «jævlige» med «sure sytt», og «faen

i helvete» med «brutle i myra».

5. Du skal ikke kommentere når hun/han blar i CD-samlingen din, på leting etter Bjørn Eidsvåg.

6. Du skal folde hendene før middag. Det er nye tider nå.

7. Du må regne med diskusjon om tatoveringer, især korsmotiv eller hebraiske bokstaver. Hans/hennes kronargument: Alle konfirmantlederne har det.

8. Du skal være forberedt på plutselig bulende overleppe (Bibelen sier ingenting om snus).

9. Du skal ikke si «trodde du ønsket deg moped, jeg» når han/hun ber om penger til SOS-barnebyer i konfirmasjonsgave.

10. Du skal senke skuldrene. Etter skolestart vil verden etter hvert normalisere seg. Med mindre han/hun begynner i Ten Sing. ■

beh@aftenposten.no

A-magasinet 19.08.2011, s. 49

INNHold

Kapittel 1 – INNLEDNING	6
1.1 Tematikk.....	6
1.2 Hva vet vi om konfirmantleir fra før?	6
1.2.1 Kvantitativ forskning - Den europeiske konfirmantundersøkelsen.....	6
1.2.2 Kvalitativ forskning.....	7
1.2.3 Planer for konfirmasjonstiden	8
1.3 Problemstilling og forskningsdesign	9
1.3.1 Problemstilling og avgrensning	9
1.3.2 Forskningsdesign.....	9
1.4 Presisering av sentrale begreper	11
1.5 Avhandlingens oppbygning.....	12
Kapittel 2 – TEORI	13
2.1 Ungdom.....	13
2.2 Læringsmiljø	14
2.3 Det kristne fellesskapet	16
2.4 Situert læring og praksisfellesskap.....	18
2.4.1 Situert læring i praksisfellesskap.....	18
2.4.2 Forbindelser mellom praksisfellesskap.....	21
2.4.3 Kritikk til situert teori og praksisfellesskap	22
2.5 Hvordan teorien vil bli brukt i analyse og drøfting	22
Kapittel 3 - METODE	24
3.1 Utvalg	24
3.1.1 Utvalg av konfirmantleirer	24
3.1.2 Utvalg av informanter	25
3.2 Metoder for innsamling av materiale	25
3.2.1 Deltagende observasjon.....	25
3.2.2 Kvalitative intervjuer.....	27
3.3 Metode for analyse av materiale	29
3.4 Forskningens kvalitet	30

3.4.1	Mitt forhold til feltet.....	30
3.4.2	Reliabilitet, validitet og generalisering	31
3.5	Forskningsetikk	32
Kapittel 4	- PRESENTASJON AV OBSERVASJONER	33
4.1	Leirstedene	33
4.2	Observasjoner fra Teamleirene	34
4.2.1	Opplegget på Teamleirene	34
4.2.2	Teamleir I	38
4.2.3	Teamleir II.....	38
4.3	Observasjoner fra Postløpleiren	39
4.3.1	Opplegget på Postløpleiren	40
4.4	Observasjoner av ungdomsklubbene.....	43
Kapittel 5	- PRESENTASJON AV INTERVJUENE.....	44
5.1	Erfaringer på konfirmantleir.....	44
5.1.1	Hvordan informantene synes leiren ble i forhold til forventningene	44
5.1.2	Negative erfaringer.....	44
5.1.3	Positive erfaringer	45
5.1.4	«Triste stunder».....	46
5.1.5	Erfaring av kristendommen	46
5.2	Egenskaper ved leirfellesskapet	47
5.2.1	Hva gjorde leiren bra?	47
5.2.2	Etablering og utvikling av relasjoner	47
5.2.3	Et fellesskap med aldersblanding.....	47
5.2.4	Fra flere gjenger til én	48
5.2.5	Et fellesskap der man kunne være seg selv	49
5.2.6	Et fellesskap som er annerledes enn andre miljøer og aktiviteter?	49
5.2.7	Et fellesskap der man kunne snakke om alt	50
5.3	Minner fra leir	50
5.3.1	Hva mener informantene selv de kommer til å huske fra leiren?.....	50
5.3.2	Nye erfaringer på og etter leir	51
5.4	Forholdet mellom ungdomsklubb og konfirmantleir	52

5.4.1 Likt mellom ungdomsklubb og konfirmantleir?	52
5.4.2 Lyst til å delta mer i fellesskapet?	53
5.4.3 Mer lyst til å være i kirka?	53
Kapittel 6 – ANALYSE OG DRØFTING	55
6.1 Leirfellesskapet	55
6.1.1 Informantenes erfaringer fra leiren.....	56
6.1.2 Et inkluderende fellesskap?.....	57
6.1.3 Et kristent fellesskap	60
6.1.4 Hva sitter informantene igjen med?	62
6.2 Leirrutiner.....	63
6.2.1 Observasjoner av leirens rutiner.....	63
6.2.2 Fører leirrutinene til trygghet?	64
6.2.3 Leirrutiner som muliggjør deltagelse	66
6.3 Konfirmantleirens forbindelser	68
6.3.1 Likt praksisfellesskap på leir og på klubb	68
6.3.2 ... men konfirmantleiren er jo annerledes?	70
Kapittel 7 – KONKLUSJON	74
7.1 Informantenes erfaringer	74
7.2 Vaner og fellesskap med overføringsverdi.....	74
7.3 Konfirmantleir – en «boble»?	76
Utblick	78
Litteratur	79
Vedlegg	82
Vedlegg 1: Informasjonsskriv	82
Vedlegg 2: Intervjuguide før-intervjuer	83
Vedlegg 3: Intervjuguide etter-intervjuer.....	84
Vedlegg 4: Tilråding fra NSD.....	85

Kapittel 1 – INNLEDNING

1.1 Tematikk

I Halvorsens (2011) kommentar i A-magasinet (se side 2) blir konfirmantleir beskrevet som kirkens «velsmurte maskineri», som temmer, oppdrar og leder viltre tenåringer slik ingen andre kan. Han skriver fra en foreldresynsvinkel, og om et tidsskille før og etter konfirmantleiren. Leiren skildres som annerledes, «sjelsvregende» og forandrende. Stemmer det at konfirmantleir endrer mennesker?

Leir brukes som et viktig komponent i konfirmasjonstiden i mange menigheter i Norge. En stor europeisk konfirmantundersøkelse viser at jo lengre leiren er – jo mer fornøyd er konfirmantene med konfirmasjonstiden. Det virker som at konfirmantleir er en «nøkkel til suksess». Likevel begrenses konfirmantleirens varighet i Den norske kirkes trosopplæringsplan, *Gud gir – vi deler* (Top, 2010). Hvordan henger dette sammen? Trosopplæringsplanens begrensning av konfirmantleirens varighet begrunnes i at man ønsker jevnlig kontakt over tid mellom menighetens fellesskap og konfirmanten. Er dette en god nok grunn til å begrense leirens varighet?

Avhandlingen vil dreie seg om noe av denne tematikken. Det er gjort mye forskning på *konfirmanter*, både nasjonalt og internasjonalt, men *konfirmantleiren* vet vi ikke så mye om. I denne avhandlingen får du et møte med konfirmantleir, og noen av konfirmantene som har deltatt på sommerleir. Jeg har gjort observasjoner på tre konfirmantleirer, og intervjuet åtte konfirmanter før og etter leiren. Hva erfarer konfirmanter på leir, og har disse erfaringene betydning for konfirmantens hverdag etter leiren?

1.2 Hva vet vi om konfirmantleir fra før?

1.2.1 Kvantitativ forskning - Den europeiske konfirmantundersøkelsen

I 2008 ble det gjennomført en stor konfirmantundersøkelse i sju europeiske land, *Confirmation Work in Europe* (Schweitzer, Ilg & Simojoki, 2010), der Norge var et av landene. Hovedmålet med undersøkelsen var å få et bilde av konfirmantarbeidet i de deltagende landene, og å gjøre en komparativ analyse av datamaterialet. Undersøkelsen var hovedsakelig kvantitativ, men gjorde seg bruk av kvalitative metoder på nasjonalt nivå. På

slutten av konfirmasjonstiden ble konfirmantene ble spurt i hvilken grad de var fornøyd med leiren eller leirene. I Norge svarer 76 prosent av utvalget at de er fornøyd med å ha vært på leir. Til sammenligning sier 91 prosent av utvalget i Sverige, og 86 prosent i Finland at de er fornøyd.

I konfirmantundersøkelsen er det mulig å se på sammenhenger mellom hvor lang konfirmantleirene er, og hvor fornøyde konfirmantene er med konfirmasjonstiden. Undersøkelsen viser at tilfredsstillelsen øker med leirens lengde. Dette vises tydeligst i Finland og Sverige, der konfirmantleirene gjennomsnittlig varer lenger. De finske leirene i undersøkelsen hadde en varighet på opptil elleve dager, og de svenske leirene kunne vare 20 dager eller mer. I Norge hadde de fleste leirene som var med i undersøkelsen en varighet 1-2 dager (N=34), mens noen leirer hadde en varighet på 3-6 dager (N=5). I både Finland, Sverige og Norge vises det at konfirmantene som ikke deltok på leir, eller var på en veldig kort leir, hadde en mindre tilfredsstillende opplevelse av konfirmasjonstiden (Niemelä, 2010, s. 160). Undersøkelsen sier derimot lite om *hvorfor* konfirmantene var fornøyd med konfirmantleiren, og *hva* som gjør en lang leir bra. Dette bildet trenger å fylles ut av empiriske studier.

1.2.2 Kvalitativ forskning

Kristin Lorentzen (1999) har gjort en empirisk undersøkelse der konfirmantleir blir tematisert. I sin hovedfagsoppgave har hun sett på hva som preger ungdoms forhold til kristen tro, og gjort feltarbeid i Haslum menighet med 12 dybdeintervjuer blant 17-18-åringer. I hovedfagsoppgaven blir menighetens konfirmantleir som holdes på sommeren omtalt. Undersøkelsen viser at informantenes møte med den lokale menigheten, spesielt gjennom konfirmasjonstiden og konfirmantleiren, er faktoren som har størst betydning for påvirkning for deres kristen tro. Konfirmantleiren oppleves som et høydepunkt, og en av informantene sier at konfirmantleiren var den beste uka i hennes liv. Intervjuene viser at det spesielt er konfirmantleiren som har påvirket ungdommenes forhold til kristendommen, og flere av dem sier at det var et vendepunkt. Lorentzen skriver at «konfirmantleiren er det ubestridte høydepunktet både sosialt og hva undervisning angår. Den kunnskapen som blir formidlet her når tydeligvis inn til ungdommene, og en av guttene kan fortelle at alle etter leiren virket som om de var frelst» (Lorentzen, 1999, s. 134). Lorentzens hovedfagsoppgave går ikke videre inn på *hva* som gjør konfirmantleiren til et «ubestridt høydepunkt». Dette viser et behov for mer kunnskap om hva som gjør at konfirmanter opplever leiren på denne måten.

Morten Holmqvist tematiserer konfirmantleir med en empirisk tilnærming i sitt doktorgradsarbeid, men dette materialet er ennå ikke publisert. I 2012 ga IKO-Forlaget ut *Konfirmantleirboka*, en bok der det drøftes ulike sider ved leir som metode i konfirmantarbeidet. Her reises noen av de samme spørsmålene som jeg gjør i min avhandling. At det gjøres empiriske undersøkelser med søkelys på konfirmantleir, og at konfirmantleir blir tematisert fra mer praktiske synsvinkler i *Konfirmantleirboka*, viser at det finnes en interesse for å øke fagligheten og tenkningen rundt konfirmantleir. Jeg håper min avhandling vil være et bidrag til dette.

1.2.3 Planer for konfirmasjonstiden

Konfirmasjonstiden er en del av trosopplæringen i Den norske kirke, der man arbeider etter *Gud gir – vi deler: Plan for trosopplæring i Den norske kirke* (Top, 2010). Tidligere var det en egen plan for konfirmasjonstiden. Der ble det sterkt anbefalt å gi konfirmantene et tilbud om å delta på en weekend, noe som blant annet ble begrunnet i at en weekend gir muligheter for å lage et godt miljø. Det ble anbefalt å samarbeide med ungdomsgrupper i menigheten om weekenden, fordi dette kan gi tilhørighet til det kristne ungdomsmiljøet og øke mulighetene for at man fortsetter i menigheten etter konfirmasjonstiden (Dnk, 1998, s. 20).

I gjeldende trosopplæringsplan (Top, 2010), beskrives leir som et tiltak som muliggjør at utvikling hos konfirmanten kan skje. Da tenker man på utvikling i form av å utvikle relasjoner, og å gjennomgå prosesser ved refleksjon og fordypning i felles undervisning og opplevelser. I denne planen er det oppgitt noen kjernetiltak og noen eksempler på «andre aktuelle tiltak» som kan brukes i konfirmasjonstiden. Her er konfirmantleir angitt som et eksempel på «andre aktuelle tiltak». Dette gir signaler om at leir ikke er av de viktigste tiltakene i konfirmasjonstiden, men samtidig sier planen at leir bør inngå i konfirmantopplegget: «Halve eller hele dager, helgeturer og leir gir rom for en slik utvikling og bør derfor inngå i menighetens konfirmantopplegg» (Top, 2010, s. 24).

I trosopplæringsplanen angis en begrensning for hvor mye av konfirmasjonsundervisningen som kan foregå på leir: Leir må utgjøre mindre enn 50 prosent av konfirmasjonstidens trosopplæring. Begrensningen er begrunnet i at man ønsker at det skal være jevnlig kontakt mellom menigheten og konfirmanten over tid (Top, 2010, s. 25). Dermed ser det ut til at

konfirmantleiren blir sett på som en «verden for seg» som ikke fører til jevnlig kontakt mellom menigheten og konfirmanten.

1.3 Problemstilling og forskningsdesign

1.3.1 Problemstilling og avgrensning

Avhandlingen har en hovedproblemstilling og to underspørsmål:

I hvilken grad er konfirmantleir er en verden for seg?

- 1. I hvilken grad gir leiren erfaringer som informantene kan gjengi i intervjuene?*
- 2. I hvilken grad inneholder konfirmantleirene vaner og fellesskap som har overføringsverdi?*

Underspørsmålenes funksjon er å presisere problemstillingen, og å gjøre det tydelig hva jeg er på jakt etter i avhandlingen. Ved å belyse det første underspørsmålet, er målet å si noe om hvorvidt leiren gir erfaringer som informantene husker. Jeg tolker de erfaringene som informantene gjengir i etter-intervjuene, som erfaringer som har gjort inntrykk på informantene. Hovedtyngden i avhandlingens fremstilling ligger på det andre underspørsmålet, i hvilken grad konfirmantleiren inneholder vaner og fellesskap som har overføringsverdi. I avhandlingen vil *vaner* bli forstått som rutiner og kristne praksiser. Det vil bli sett på om dette er rutiner og praksiser som man kan delta i etter leiren. Når det gjelder *fellesskap*, vil fellesskapets kvaliteter bli undersøkt, og om konfirmantene kan og har lyst til å delta i dette etter konfirmantleiren.

Gjennom disse to underproblemstillingene er målet å si noe om avhandlingens hovedproblemstilling, i hvilken grad konfirmantleir er en verden for seg. Med «verden for seg» menes i hvilken grad situasjonen konfirmantleir er annerledes og fjern fra konfirmantens hverdag og menighetens fellesskap. Det vil si at det forsøkes å finne ut om informantenes erfaring av konfirmantleiren, konfirmantleirens fellesskap og vaner er avgrenset til konfirmantleirens tidsrom, eller om det finnes forbindelser utover dette.

1.3.2 Forskningsdesign

For å belyse problemstillingen har jeg valgt en fenomenologisk tilnærming. Jeg ønsker med andre ord å forstå fenomenet «leir» utfra aktørens perspektiv, ved å få et innblikk i deres

erfaringer i møte med konfirmantleiren (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 45). Dette har røtter i fenomenologisk filosofi, som er «læren om ‘det som viser seg’, det vil si tingene eller begivenhetene slik de ‘viser seg’ eller ‘framstår’ for oss, slik de umiddelbart oppfattes av sansene» (Johannessen, Tufta & Christoffersen, 2010, s. 42). I denne avhandlingen søkes kunnskap om hvordan fenomenet konfirmantleir fremstår for mine informanter. Jeg søker kunnskap om dette ved å snakke med informantene om deres oppfatninger av hva som er viktig. Det betyr at jeg må være åpen for at intervjuene kan ta ulike veier ut i fra hva som er viktig for den enkelte informanten. Jeg har brukt semistrukturert livsverdenintervju, som vil si at intervjuet baserer seg på en intervjuguide med temaer og foreslåtte spørsmål, der temaene og spørsmålene kan tilpasses underveis (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 47).

Backe-Hansen & Frønes (2012) påpeker at selv om barn og unge har mye kunnskap om sin livssituasjon, betyr det ikke at deres subjektive vurdering gir riktig kunnskap. Unges vurderingsevne og erfaringer er oftest ikke de samme som voksnes. De unges vurderinger er viktige og skal vektlegges, men de må ses i sammenheng med opplysninger fra andre kilder (Backe-Hansen & Frønes, 2012, s. 18). I denne avhandlingen blir informasjonen som informantene gir i de kvalitative intervjuene sett i sammenheng med min *deltagende observasjon*. Jeg har deltatt som observatør på de tre konfirmantleirene som informantene var på. Jeg har mye erfaring fra leir både som deltager, leder og ansatt, og mener at dette gir gode forutsetninger til å observere og forstå forløp og hendelser på konfirmantleirene. I tillegg til å observere, deltok jeg som voksenperson leiren. For å bli litt kjent med informantene til intervjuene gjennomførte jeg korte før-intervjuer første eller andre dag på leiren. Høsten 2013 ble etter-intervjuene gjennomført med de samme konfirmantene. Til sammen har jeg hatt intervjuer med 5 jenter og 3 gutter.

Når det gjelder denne avhandlingens forhold mellom teori og datamateriale, har jeg hatt en abduktiv tilnærming. Ved en abduktiv tilnærming brukes trekk både fra induktive og deduktive framgangsmåter. Man går ut fra datamaterialets informasjon, samtidig som man bruker teoretiske forståelser, og det skjer en veksling mellom teori og datamateriale der begge tolkes i lys av hverandre. Det er datamaterialets informasjon som bestemmer teorien, men samtidig kan datamaterialet justere utvalget av teori, og datamaterialet kan bidra tilbake til teorien (Alvesson & Sköldberg, 2008, s. 55f).

Mitt forskningsobjekt er konfirmantleir, og jeg har deltatt på 3 konfirmantleirer sommeren 2013. To av leirene var fra samme menighet, og her var opplegget likt, mens det var ulike ledere og konfirmanter. Disse to leirene varte fra tirsdag til søndag. Leiren fra den andre menigheten varte fra onsdag til søndag. Alle leirer var arrangert av menighetene selv, og begge menigheter er fra Østlandsområdet med aktive ungdomsmiljøer. Innledende kan det pekes på at alle leirene var ganske like, med mange voksenledere og ungdomsledere, og med godt gjennomtenkte og utprøvde opplegg. Jeg vil derfor si at dette er en undersøkelse av leirer som fungerer godt.

1.4 Presisering av sentrale begreper

Konfirmantleir

I denne avhandlingen definerer jeg *konfirmantleir* som å reise bort noen dager for å tilbringe tid sammen som en gruppe konfirmanter, og som en del av konfirmasjonstiden i Den norske kirke. Avhandlingen bruker benevnelsen konfirmantleir, slik det brukes blant annet i *Konfirmantleirboka* (2012). At benevnelsen er konfirmantleir, kan peke på at leiren blir sett på som et system fra et lederperspektiv. Informantene i intervjuene kaller ofte leiren for *konfirmasjonsleir*, noe som kan være fordi konfirmanter opplever leiren som en del av sin *konfirmasjonstid*. Jeg kaller midlertid leirene konfirmantleirer¹, da jeg som observatør og som voksenperson på konfirmantleirene i størst grad har et lederperspektiv på leirene.

Erfaring

Forståelsen av begrepet erfaring er hentet fra et tysk leksikon i religionspedagogikk: «Wenn jemand eine Reise unternimmt, dann kann er etwas erfahren» (Mette & Rickers, 2001. s. 411) Min oversettelse: «Når noen foretar seg en reise, da kan man erfare noe». Jeg ser på konfirmantleiren som en «reise». For å gjøre spørsmålene i intervjuene forståelige for informantene brukte jeg ikke ordet *erfaring* i intervjuene. Jeg brukte ulike spørsmålsformuleringer, slik som «hvordan opplevde du ...», «hvordan vil du beskrive ...», og «hva likte du ...». Jeg forstår informantenes erfaringer som informantenes svar og gjengivelser av hendelser eller inntrykk fra konfirmantleiren.

¹ Unntak fra dette er de sitatene der benevnelsen *konfirmasjonsleir* blir brukt.

1.5 Avhandlingens oppbygning

I kapittel to redegjøres det for teori som hovedsakelig hentet fra pedagogisk teori, med innslag fra teori som omhandler det kristne fellesskapet. Det vil først redegjøres for teori om ungdom, læringsmiljø og det kristne fellesskapet. Deretter presenteres deler fra Lave & Wengers (1991) teori om situert læring og Wengers (1998) teori om praksisfellesskap. Kapittel tre omhandler metode, og her vil det bli redegjort for framgangsmåten for innsamling av datamateriale, og forskningens kvalitet vil bli drøftet. I kapittel fire presenteres datamateriale fra den deltagende observasjonen på de tre konfirmantleirene, mens kapittel fem presenterer datamateriale fra de kvalitative intervjuene. Kapittel seks består av analyse og drøfting. Der drøftes spesielt konfirmantleirenes fellesskap og rutiner, og gjennom dette hvorvidt konfirmantleiren har forbindelser utover seg selv. I avhandlingens konklusjon, kapittel sju, oppsummeres avhandlingens innhold i lys av problemstillingens underspørsmål, og deretter i lys av problemstillingen som helhet. Avhandlingen avsluttes med et kort utblikk, der jeg sier litt om avhandlingens betydning for praksis, og hva det vil være behov for å forske videre på.

Kapittel 2 – TEORI

I teorikapittelet presenteres teori som omhandler ungdom, læringsmiljø og det kristne fellesskapet. Det vil bli redegjort for noen kjennetegn knyttet til det å være ungdom for å gi et bilde av den situasjonen konfirmanter befinner seg i og er en del av. Deretter presenteres noe teori relatert til læringsmiljø, da læringsmiljøet er noe som preger ungdommers hverdag på skolen, og også fordi miljøet som dannes på leir er et læringsmiljø. Senere i avhandlingen skal jeg se på om miljøet som dannes på leir har spesielle trekk som preger leirfellesskapet, og i den forbindelse presenteres noen trekk ved det kristne fellesskapet i tidligkristen tid. Også kristne praksiser blir kort omtalt. Hovedtyngden av teorikapittelet omhandler teori om situert læring og praksisfellesskap.

2.1 Ungdom

Hos Heggen og Øia (2005) ses ungdomstiden på som en fase der man utvikler sin personlighet, noe som har sin egenverdi, men som også er en forberedelse til et liv som voksen. Forfatterne skriver at «ungdomsperioden er knytta til utvikling av sjølbilde, identitet og kvalifikasjoner, elementer som inngår ikke bare som sentrale elementer i det å være ung, men peker utover og videre som et viktig grunnlag for senere livsfaser» (Heggen & Øia, 2005, s. 11).

Ungdomstiden preges av identitetsarbeid og identitetsdanning. Erik Eriksson (referert i Heggen & Øia, 2005), som befinner seg innenfor psykologisk orienterte teorier om ungdom, omtaler ungdomstiden som en fase fra tidlig tenårene til 20-årsalderen. Han ser på ungdomstiden som en fase der man frigjør seg fra foreldre og danner seg en mer stabil og individuell personlighet. Erikssons teori blir kritisert for å gi en for begrenset forståelse, da utfordringene i dagens kunnskapssamfunn har andre utfordringer enn Erikssons samtid (Heggen & Øia, 2005, s.15f).

Ungdomsundersøkelsen «Ungdata» som NOVA (2013) har gjort viser noen trender hos norske ungdomsskoleelever i 2010-2012. De fleste av ungdommene er fornøyd med

foreldrene, og opplever foreldre som gode støttespillere. Undersøkelsen viser at ungdommer støtter opp om skolen i økende grad, blant annet ved at de trives bedre på skolen, og at det er færre konflikter enn før mellom lærer og elever. Problemer som relateres til kriminalitet og rus er redusert, men en del ungdommer sliter med psykiske helseplager. Ni av ti av ungdommene har minst en nær venn, men 18 prosent forteller at de har vært ganske mye, eller veldig mye plaget av å føle seg ensom den siste uken. Over ti prosent sier de er ganske eller veldig mye plaget av depressive symptomer, og det dreier seg spesielt om symptomer knyttet til stress (NOVA, 2013). En annen NOVA-rapport, en ungdomsundersøkelse fra Stavanger, viser en tydelig økning av jenter som sier de har et negativt selvbilde, fra sju prosent i 2010 til tolv prosent i 2013. Det er også en markant økning i jenter som sier de har et negativt kroppsbilde, fra tolv prosent i 2010, til 17 prosent i 2013. Tallene hos guttene er lavere og viser ingen slik økning. I 2013 sier tre prosent av guttene at de har et negativt selvbilde, mens fire prosent sier de har negativt kroppsbilde (NOVA, 2014).

2.2 Læringsmiljø

Læringsmiljø kan defineres på ulikt vis, men avgrenset kan man å se på læringsmiljø som det miljøet og atmosfæren som eleven opplever og erfarer på skolen. Skaalvik & Skaalvik (2013) framhever at de sosiale relasjonene er et veldig viktig aspekt ved læringsmiljøet, både emosjonelt ved å oppleve trivsel og tilhørighet, og kognitivt ved de læringsprosessene som skjer mellom elevene (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 186f).

Videre skriver Skaalvik & Skaalvik (2013) at struktur og oversikt er nødvendig for at elever skal føle seg trygge i læringsmiljøet. Struktur og oversikt kan handle om å tydeliggjøre forventninger, gjennom regler for hvordan man skal oppføre seg og framgangsmåter for å utføre oppgaver. Når man skaper forutsigbarhet gjennom struktur og oversikt, blir elevene innstilt på hva de skal arbeide med. Struktur og oversikt gir en trygg ramme å utfolde seg innenfor. I spesialpedagogisk sammenheng understrekes det at noen barn har et spesielt stort behov for klar struktur, deriblant barn med ADHD. Behovet for struktur kan variere med alder og modenhet, slik at det kan være ulike behov innenfor hver klasse. Skaalvik & Skaalvik (2013) påpeker at selv om en moden eller eldre elev kanskje ikke trenger en like streng struktur som små barn, så er det allment å ha behov for tydelige strukturer som tydeliggjør hva som forventes av eleven. Flere undersøkelser viser at det er en klar sammenheng mellom

undervisningens struktur og oversikt, og elevens resultater og engasjement (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 219ff).

Skaalvik & Skaalvik (2013) skriver at et av kjennetegnene ved en inkluderende skole er at det eksisterer et aksepterende og inkluderende miljø. I et slikt miljø er det lov å være annerledes, og man blir godtatt med sine sterke og svake sider. Når miljøet er aksepterende har man gjensidig respekt for hverandre, og det er positive relasjoner mellom elevene, og mellom læreren og elever. Inkluderende miljøer har en positiv betydning for blant annet elevenes trivsel og interesse for det som skal læres. På motsatt side fører et ekskluderende og utrygt miljø til at eleven kan utvikle angst. Det betyr mye for elever at alle blir regnet med og det å bli betraktet som likeverdige. Det å oppleve at man skiller seg ut, eller bli behandlet på en annen måte enn de andre, har for mange en negativ påvirkning på erfaringen av tilhørighet til miljøet (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 221f).

Skoler kan preges av to ulike målstrukturer. Dersom en skole har en *læringsorientert* målstruktur, er skolen opptatt av å se på læring i seg selv, og det legges vekt på økt forståelse og på individuell forbedring. Da sender skolen signaler som kan påvirke elevene til å bli mer oppgaveorienterte, der eleven blir opptatt av å lære mer, og der elevene måler sine prestasjoner mot seg selv. En *prestasjonsorientert* målstruktur legger derimot mer vekt på resultater. Elevenes resultater blir sammenlignet med hverandre, og prosessen med å lære blir mindre verdsatt. Ved en slik målstruktur blir elevene ofte mer opptatt av å bli best og å sammenligne seg med andre, noe som gjør at læringsmiljøet blir preget av konkurranse (Skaalvik & Skaalvik, 2005, s. 164f, 187ff).

Skaalvik & Skaalvik (2005) påpeker at Stortingsmelding nr. 30 Kultur for læring (2004), sender signaler som kan føre til en økt prestasjonsorientert målstruktur, ved å ta til orde for nasjonale kompetansemål, nasjonale prøver, og offentliggjøring av testresultatene. Dette er komponenter som gjør at alle elever måles opp mot samme standard, og som lett fører til en konkurransekultur (Skaalvik & Skaalvik, 2005, s. 215f). De senere årene har det blitt sendt klare signaler i den offentlige debatten om at det er resultatene som teller. Elevenes resultater blir vurdert relativt og i konkurranse med andre skoler og land. Forfatterne antar at den offentlige debatten har en styrende funksjon overfor skolens praksis, og at skolens

målstruktur gradvis vil endres til å bli mer og mer prestasjonsorientert (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 201).

2.3 Det kristne fellesskapet

Innenfor teologien sier Hegstad (2011) at det kristne fellesskapet er både noe som er gitt ved at Gud kaller mennesker til fellesskap med seg selv, men det er også et fellesskap vi som menighet blir kalt til å leve ut. Kirken kalles til å være et fellesskap med hverandre, slik Gud kaller mennesker til fellesskap med seg selv. Dermed blir det kristne fellesskapet en gave og en utfordring på samme tid. I menighetene bør man derfor stille seg spørsmålet om hvordan menighetens aktiviteter klarer å realisere det kristne fellesskapet for de tilhørende (Hegstad, 2011, s. 17f). Det som kjennetegner det kristne fellesskapet, kan derfor ses på som noe man som menighet kan strekke seg etter.

I *Menigheten – Guds familie og våre søsken* reflekterer Karl Olav Sandnes (1994) rundt fellesskapets betydning i det nye testamentet (NT) og urkirken. Det å bli kristen er flere steder i NT knyttet til det å bli en del av et nytt fellesskap, og omvendelse blir beskrevet som å slutte seg til de troende (Apg, 17,4, Apg 2,27). Det kristne fellesskapet er et fellesskap der troen gis rom og vekstvilkår, og spesielt nye kristne har behov for et fellesskap som ligner en familie, der det vises omsorg og nærhet. I urkirkens kristne fellesskap tilbrakte man mye tid sammen, og fellesskapene antagelig var bygget opp rundt jevnlig samvær. Som et resultat av å dele tid sammen, delte deltagerne i fellesskapet etterhvert omsorg og ressurser. I Apostlenes gjerninger 2 finner vi et eksempel på dette, der «alle de troende holdt sammen og hadde alt felles» (Apg 2,44). Gjennom tekster fra kirkefedrene ser man at det kristne fellesskapet også gjorde seg bemerket for utenforstående. Gjennom at de kristne viste omsorg for hverandre gjennom praktisk handling, ble det synlig for omverdenen at det kristne fellesskapet lignet et vennskap eller et søskenfellesskap.

Videre skriver Sandnes (1994) at mange begrep og uttrykk som betegner kristen identitet i NT er hentet fra familien. De kristne omtales for eksempel som Guds familie, Guds hus, eller som et søskenfellesskap. Det kristne fellesskapet kan i likhet med en fysisk familie bidra til å gi identitet, nærhet og tilhørighet. Tross dette hentyder ikke ordet *familie* i NT på en fysisk familie. En fysisk familie innebærer normalt et fellesskap der det skjelnes mellom kjønn,

status og roller. Når NT bruker ord fra familien, er det snakk om en annerledes familie der tradisjonelle rolleforskjeller er oppløst (Sandnes, 1994, s. 20ff).

De kristne blir ganske få ganger kalt *venner* i NT, men selv om det ikke nevnes så ofte, så preges det kristne fellesskapet i NT av antikkens vennskapsideal. Dette vennskapsidealet innebar en lojalitet som forpliktet, der venner viste omsorg, delte tid og spiste sammen. Det høyeste uttrykk for vennskap var villigheten til å gi sitt liv for en venn. Der antikkens vennskapsideal hyllet vennsforholdet mellom likemenn, satte Jesus dette på hodet, og praktiserte vennskap med syndere. Sandnes (1994) skriver: «Akkurat som det kristne fellesskap er en annerledes familie, er det også et annerledes vennsamfunn, fordi kristent fellesskap ikke bygger på lik bakgrunn, like interesser, eller sammenfallende synspunkter i alle spørsmål» (Sandnes, 1994, s. 26). Med utgangspunkt i NT-tekster, skriver Sandnes (1994) at Kristus er nærværende i det kristne fellesskapet (Matt 18,20 og Matt 25). Fellesskapet blir dermed en kanal som gjør Kristus tydeligere, og det kristne fellesskapet blir en kilde til tro, nåde, trøst og veiledning.

Kristne praksiser

I *Kan tru praktiserast* skriver Hallesby Norheim (2008) fra et luthersk ståsted om *kristne praksiser*. Han definerer kristen praksis slik: «Ein kristen praksis er noko ein gjer saman i ljøs av dåpens nåde, som ein respons på menneskelege behov, og i kraft av Kristi frelsande nærvær i Ord og sakrament» (Hallesby Norheim, 2008, s. 23). Kristne praksiser som presenteres er Guds ord, dåpen, nattverden, tilgivelse², tjeneste, bønn og etterfølgelse. Innenfor disse angis ulike måter praksisene kan praktiseres på. Innenfor *bønn* tematiseres for eksempel forbønn, lovsang og lystenning, og innenfor *Guds ord*, tematiseres bibelundervisning og vitnesbyrd. Norheim antyder at de kristne praksisene kan bli vaner som gjør at troen kan flytte med fra sted til sted.

I trosopplæringsplanen er *Kristen tro i praksis* et av tre hovedaspekter ved trosopplæringen. Planen sier blant annet at tro kan praktiseres gjennom bønn, gudstjenestefeiring, bibellesning, og lovsang (Top, 2010, s. 14, 16). Leganger-Krogstad (2008) peker på at det er viktig å få forståelse av meningen og hensikten med de riter og praksiser som brukes i trosopplæringen, og innfører begrepet *informert praksis*. I avhandlingen vil begrepene *informert praksis* og

² Hallesby Norheim kaller denne praksisen *nøklemakta* (Hallesby Norheim, 2008, s. 165)

kristen praksis bli brukt om de handlingene der tro ble praktisert på leirenes kveldssamlinger, praksiser som lystenning, forbønn og lovsang.

2.4 Situert læring og praksisfellesskap

2.4.1 Situert læring i praksisfellesskapet

I det følgende vil teori hentet fra pedagogikk bli presentert. Det vil bli redegjort for deler av Lave & Wengers (1991) teori om situert læring, og deler av Wengers (1998) teori om praksisfellesskap. Dette er sentrale bidrag når det gjelder teorier som sier noe om den sosiale konteksten for læring. Lave & Wenger (1991) studerte og sammenlignet læring i ulike sosiale miljøer. De fant ut at læringen som foregikk i disse miljøene var en slags mesterlære, der en «lærling» ble en del av en kollektiv og sosial praksis. Læring skjer når en nykommer går fra å være i praksisens utkant (periferi) til å bevege seg inn mot praksisens sentrum. Læring forstås derfor som aktivitet og deltagelse, der det skjer en gradvis mestring av fellesskapets ferdigheter og kunnskaper (Afdal, 2013, s. 174f).

Situert læring handler om å se læringen som skjer i sammenheng med den situasjonen det skjer i. Når læringen skjer i en bestemt sammenheng, vil det være vanskelig å trekke den læringen som har skjedd ut fra konteksten og overføre det til andre sammenhenger (Lysø, 2013, s. 352). Kunnskapen som distribueres i et praksisfellesskap er lokalisert i selve praksisfellesskapet, og befinner seg ofte gjennom de artefaktene som brukes der (Afdal, 2013, s. 176). Kunnskapen sitter altså i de konkrete handlingene i praksisen, og mye av læringen går tapt når denne kunnskapen må gjøres mer abstrakt enn den i utgangspunktet er, for å kunne overføres til en ny kontekst (Lysø, 2013, s. 352).

Begrepet *praksisfellesskap* skal betegne den sosiale strukturen som omgir den situerte læringen. Lysø (2013) oppsummerer Wengers praksisfellesskap slik: «Et praksisfellesskap er et sett av relasjoner mellom personer og aktiviteter, hvor man lærer gjennom regelmessig samhandling over tid» (Lysø, 2013, s. 348). Et praksisfellesskap blir til i forbindelse med sosiale praksiser, og kan være relatert både til fritidsaktiviteter og til arbeidslivet (Lysø, 2013, s. 348ff).

Et praksisfellesskap kjennetegnes av tre dimensjoner: Et gjensidig engasjement, en felles virksomhet og et delt repertoar. Hvor sentrale de ulike dimensjonene er kan variere fra praksisfellesskap til praksisfellesskap og fra person til person (Lysø, 2013, s. 359). *Et gjensidig engasjement* omhandler de relasjonene som dannes mellom deltagerne, relasjoner som opprettholder fellesskapet, og det at man gjør handlinger i praksisen sammen. Uttrykket *gjensidig engasjement* impliserer ikke at praksisfellesskapet er harmonisk og homogent. Spenninger mellom deltagere er en naturlig del av et praksisfellesskap (Wenger, 1998, s.72ff).

En felles virksomhet (felles handling, foretak eller aktivitet) forhandles stadig mellom deltagerne. En felles virksomhet handler blant annet om å finne måter å gjøre handlingen på, og å finne måter å leve sammen på med ulike ønsker og formål blant deltagerne. En felles virksomhet kan aldri bestemmes helt av ytre betingelser, men ytre betingelser vil føre til at praksisfellesskapet reagerer, og det er denne reaksjonen som er en felles virksomhet. Forhandlingen av en felles virksomhet skaper gjensidig ansvarlighet mellom deltagerne, der man forhandler om forståelsen av for eksempel hva som er viktig og hva som ikke er viktig, hva man skal gjøre og hva man ikke skal gjøre, og hva man kan snakke om og hva man lar ligge (Wenger, 1998, s.77ff).

Et delt repertoar er de felles ressursene praksisfellesskapet besitter, og dette repertoaret har enten oppstått i praksisfellesskapet eller blitt adoptert inn utenfra. Det delte repertoaret forhandles stadig, og skaper felles referansepunkter mellom deltagerne. Repertoaret er ikke et felles sett med overbevisninger eller mentale modeller, og påtvinger ikke deltagerne en bestemt mening eller fortolkning. Repertoaret kan for eksempel være fortellinger, rutiner, måter å gjøre ting på, symboler, handlinger og begreper (Wenger, 1998, s. 82ff).

Fallah (2012) har gjort en undersøkelse der han ser på rutiner i ulike praksisfellesskap og bruker blant annet denne definisjonen på rutiner: «repeterende, gjenkjennelige mønstre av gjensidig avhengige handlinger, utført av flere aktører» (Fallah, 2012, s. 1532, min oversettelse). Rutiner blir et koordinerende instrument, som systematiserer, regulerer, og gir enhet til fellesskapet. Rutiner blir «beholdere» av organisasjonskunnskap, og denne kunnskapen kan ofte være taus (Fallah, 2012, s. 1532ff).

Å utvikle tilhørighet til praksisfellesskapet skjer ved at nykommeren utvikler tilknytning og identifisering med andre deltagere. En nykommer som har tilhørighet som et medlem av praksisfellesskapet kalles hos Lave & Wenger (1991) en legitim-perifer deltager. En legitim-perifer deltager lærer ved å utvikle forståelse og kunnskap gjennom de sosiale prosessene, og gjennom å utvikle relasjoner til de andre deltagerne. Det er både snakk om at nykommeren tilpasser seg og lærer av praksisfellesskapet, men også at praksisfellesskapet påvirkes og endres av nykommeren. Læring blir dermed en gjensidig prosess (Lysø, 2013, s. 354). Man lærer ikke av å være tilskuer – man må delta gjennom en eller annen oppgave (Afdal, 2013, s. 175). Når man begynner å mestre ferdigheter i praksisene, så vil deltagerne bevege seg fra å være perifere deltagere, til å bli sentrale aktører (Afdal, 2013, s. 175).

En nykommer i praksisfellesskapet har mulighet til å observere og imitere det som skjer, og etterhvert delta i handlinger og oppgaver, samt gjøre handlingene til sine egne. Etterhvert kan nykommeren «absorbere – og bli absorbert inn i – den sosiale praksisen» (Lysø, 2013, s. 358). Likevel er det ikke bare individet som endres når det blir en sentral aktør, det skjer også en utvikling der praksisfellesskapets relasjoner og identitet endres (Lysø, 2013, s. 356ff).

Nykommeren lærer i samspill med andre deltagere som har mer eller en annerledes kunnskap enn seg selv. Lave & Wenger (referert i Lysø, 2013, s. 357) har gjort funn som viser at kunnskapsutveksling skjedde mer effektivt og raskere i relasjoner mellom grupper av lærlinger, og mellom nykommere og deltagere med noe mer erfaring, enn når mesteren eller lærlingen hadde mye mer erfaring. Det ser derfor ut til at mesteren har mindre betydning enn deltagerens tar del i praksisfellesskapet, og at deltagere lærer mest av hverandre, ikke nødvendigvis av «mesteren».

Det er ingen selvfølge at læringsveien for en deltager går fra å være en legitim-perifer deltager til å bli sentral aktør. Deltageren kan like gå motsatt vei, eller forbli legitim-perifer. Motivasjonen for å delta i et praksisfellesskap er ofte kjennetegnet av å et ønske om å skape og utveksle kunnskap, å utvikle seg personlig gjennom et sosialt fellesskap, eller drevet av deltagerens lidenskap eller identifikasjon med praksisfellesskapet (Lysø, 2013, s. 354ff).

2.4.2 Forbindelser mellom praksisfellesskap

Fra tidligere å se på praksisfellesskapet som en isolert enhet, utvider Wenger (1998) perspektivet i *Communities of practice*. Her tematiseres praksisfellesskap i sammenheng med omverdenen gjennom de grenseflatene som befinner seg mellom ulike praksisfellesskap. Grenseflatene kan både skape skiller mellom de som er innenfor eller utenfor fellesskapet, men også kontinuitet. Kontinuitet mellom praksisfellesskap kan skapes gjennom ulike forbindelser, og Wenger (1998) presenterer to typer forbindelser som gjør at praksisfellesskap påvirker hverandre: Grenseobjekter og forhandlere (Wenger, 1998, s. 104f).

Grenseobjekter er objekter som krysser grenser, og som har en funksjon i flere praksisfellesskap. Disse kjennetegnes av å bære lik identitet og mening selv om de blir brukt i ulike praksisfellesskap, men samtidig må grenseobjektene være tilpasningsdyktige. Da vil objektene fungere som broer mellom praksisfellesskapene. Slike grenseobjekter kan være artefakter som gjenstander, begreper og konsepter. Et eksempel på et slikt grenseobjekt kan være et notat, der det skjer et møte mellom det praksisfellesskapet som leseren deltar i, og det praksisfellesskapet som notatet ble laget i (Wenger, 1998, 105ff).

Forhandlere er personer som deltar i ulike praksisfellesskap, og som skaper forbindelser mellom disse. Forhandlerne kan skape forbindelser ved å introdusere et element fra en praksis til et annet, å forsøke å oversette noe fra en praksis til en annen, eller å koordinere noe ved de ulike praksisene. Forhandlerne importerer og eksporterer elementer mellom praksisfellesskapene, noe som åpner for nye muligheter, og som gjør at andre deltagere vil se at andre praksiser eksisterer gjennom disse forhandlerne. Forhandlere vil ofte bevege seg i periferien i de ulike praksisfellesskapene, uten å bevege seg mot å bli sentrale aktører (Wenger, 1998, s.105, 108ff).

Videre beskriver Wenger (1998) tre måter der man fremmer forhandling mellom praksisfellesskap der praksisfellesskapet selv kan bli en forbindelse. Man kan lage *grensefellesskap*, som kan være et samarbeidstiltak mellom ulike praksisfellesskap, for eksempel mellom fotballklubben og kirken. For at dette skal føre til utvikling må de ulike praksisfellesskapene være motivert for å lære og utvikle seg. Den andre måten er å identifisere «*overlaps*», altså en grenseflate der to praksiser overlapper hverandre. De to praksisene forblir forskjellige, men det felles engasjementet i to ulike praksiser skaper en overlappende

grenseflate. Den tredje måten er gjennom å åpne opp for *periferien*, og sette fokus på å lære av perifere deltagere, nykommere og folk som ser aktiviteten fra et utenfra-perspektiv (Wenger, 1998, s. 113ff).

2.4.3 Kritikk til situert teori og praksisfellesskap

Det er reist ulik kritikk mot teorien om situert læring. Afdal (2013) påpeker at situert teori er etnografisk orientert, ved at man ser på læring som dannet av konteksten læringen skjer i. Dermed sier teorien lite om forandringsprosesser (Afdal, 2013, s. 186ff). Olga Dysthe (2001) bemerker at språk og dialog er lite omtalt i teori om situert læring og praksisfellesskap. Hos Lave & Wenger ses språket på som en måte å delta på eller handle på i praksisfellesskapet, men ikke som et redskap til å reflektere over handlingen. En slik forståelse bryter med mye teori med et sosiokulturelt perspektiv (Dysthe, 2001, s. 47f, 64f). Ellers er kritikk mot situert teori relatert til kunnskapssynet som teorien bygger på, at praksisfellesskap ses på som kunstige isolerte enheter, og at teorien er for lukkede til å kunne analysere all kompleksitet ved sosialmaterielle felt (Afdal, 2013, s. 186ff).

I avhandlingen brukes teori om situert læring og praksisfellesskap til å forstå hva som skjedde på konfirmantleirene, uten at jeg mener at dette er teori som gir en fullstendig forståelse av virkeligheten som utspilte seg på leirene.

2.5 Hvordan teorien vil bli brukt i analyse og drøfting

Med bakgrunn i teori om situert læring og praksisfellesskap, vil læringen som foregikk på konfirmantleirene forstås som deltagelse i konfirmantleirens aktiviteter og handlinger. Et sitat fra Afdal (2013) utdyper dette:

Mennesker lærer religion gjennom å delta i aktiviteter som er religiøse eller har religiøse aspekter. Læring består i en dialektikk mellom deltagelse og forståelse. Mennesker lærer med kroppen og i samhandling med andre, og i og gjennom denne deltagelsen skapes mening (Afdal, 2013, s.173f).

Avhandlingen vil derfor i liten grad tematisere den intenderte undervisningen på leirene. Læring vil bli sett på som et aspekt ved all aktivitet på leiren, og som noe som strekker seg utover de planlagte undervisningsaktivitetene.

For å få en forståelse av hva som preger *felleskapet* på konfirmantleirene, vil avhandlingens analyse og drøfting anvende teori om ungdom, læringsmiljø og det kristne fellesskapet. I tillegg vil fellesskapet på konfirmantleirene og deres ungdomsklubber bli belyst ved bruk av teori om praksisfellesskap. *Rutinene* vil bli belyst av teori om læringsmiljø, gjennom å forstå rutiner som bidrag til struktur og oversikt. Rutinene vil også bli sett på som handlinger i praksisfellesskapet som muliggjør deltagelse, og som en del av praksisfellesskapets repertoar.

Kapittel 3 - METODE

Når jeg nå har skissert opp et teoretisk rammeverk, vil jeg i dette kapittelet redegjøre for hvordan jeg har gått fram for å finne ut av problemstillingen. For å få et egnet datamateriale som kan belyse problemstillingen, var det et naturlig valg å benytte seg av kvalitative metoder. Kvalitative metoder egner seg for å karakterisere miljøer eller personer, og søker å få et helhetlig inntrykk. Der man i *kvantitative* metoder ofte undersøker utbredelse, er man i kvalitativ metode ute etter å forstå, og å få tak i egenskaper og karaktertrekk ved miljøer, personer eller hendelser. Kvalitative metoder gjør det mulig å gå i dybden på det man undersøker, og få kunnskap om *the actor's point of view*, som vil si å få kunnskap om informantenes forståelser, tenkemåter og livsverden (Repstad, 2009, s. 16ff). Samspillet mellom metodene jeg bruker, deltagende observasjon og kvalitative intervju, vil gi muligheter til en mer helhetlig forståelse av hva slags erfaringer konfirmantleir kan gi, og hva som skaper disse.

3.1 Utvalg

3.1.1 Utvalg av konfirmantleirer

I valget av konfirmantleirer har jeg anvendt tre utvalgsriterier, at leirene er ukesleirer, at leirene er arrangert av lokalmenigheten, og at leirene blir arrangert av menigheter som har en tydelig intensjon med konfirmantleir. Med tydelig intensjon mener jeg menigheter som anser konfirmantleiren som en viktig del av konfirmasjonstiden. Disse kriteriene er valgt for å gjøre det lettere å sammenligne leirene. Jeg valgte altså leirer utfra hensiktsmessighet, mer enn å søke et utvalg som er representativt. Siden alle de tre leirene hadde mange like kjennetegn kan man kalle utvalget av konfirmantleirer for et homogent utvalg (Johannessen et al, 2010, s.106f).

Leirene som er med i undersøkelsen ble arrangert av menigheter jeg har kjennskap til, og som jeg visste hadde god erfaring med konfirmantleirene sine. Disse menighetene har lang erfaring med å lage ukesleirer, og bruker godt utprøvde opplegg på leirene. Praktiske årsaker gjorde at

jeg fikk mulighet til å være med på to leirer fra den ene menigheten, og en fra den andre menigheten.

For å skille leirene fra hverandre har jeg gitt leirene navn. Jeg har kalt de to leirene fra samme menighet for «Teamleirene». Teamleirene har fått navnet sitt fordi på disse leirene ble det brukt grupper aktivt i undervisningen og i resten av opplegget. Der hvor jeg skiller mellom de to Teamleirene, kaller jeg den første Teamleir I, og den andre Teamleir II. Den siste leiren har jeg kalt «Postløpleiren». Denne leiren hadde postløp nesten hver dag, og en av dagene inneholdt postløpet et gjørmebad som det var knyttet store forventninger til, og som konfirmanter og ledere snakket mye om i løpet av leiren.

3.1.2 Utvalg av informanter

Etter å ha tatt kontakt med menighetene, og fått klarsignal til å bruke menighetenes leirer og konfirmanter i undersøkelsen, ba jeg kontaktpersonene mine i menighetene om å velge ut ti informanter fra hver av konfirmantleirene. Jeg ba kontaktpersonene velge utfra kriteriene om at det skulle være lik fordeling i kjønn, og at informantene skulle ha ulik tilknytning til menigheten. Her var det et mål for meg å få informanter som var ulike og få et bredt utvalg (Repstad, 2009, s. 58). Da godkjenning fra Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste var på plass (se vedlegg 4), sendte jeg ut et informasjonsskriv til disse 30 konfirmantene med forespørsel om de ville være med i undersøkelsen (se vedlegg 1). Det viste seg å være vanskeligere å få svar enn jeg trodde, men etter noen påminnelser fikk jeg åtte informanter. Det kan være at konfirmantene som til slutt sa ja enten er konfirmanter som synes det er gøy å bli intervjuet, eller konfirmanter der foresatte ønsket at konfirmanten skulle delta. Dersom utvalget er noe skjevt, vil det gi mindre muligheter til å se motsetninger blant informantene (Repstad, 2009, s. 59).

3.2 Metoder for innsamling av materiale

3.2.1 Deltagende observasjon

Deltagende observasjon er å være ute i feltet for å observere det folk gjør og sier, i en sammenheng som ikke er regissert av observatøren. Deltagende observasjon kan også kalles feltarbeid og etnografi, men jeg velger å bruke deltagende observasjon som betegnelse fordi

det gir klare assosiasjoner til hva jeg har gjort. Jeg har både iaktatt leirene fra sidelinjen, samt deltatt og samhandlet med folk på leiren (Fangen, 2010, s. 12f).

På alle leirene observerte jeg ved å være tilstede på de fleste programpostene, ved å gå noen runder på områdene for å se hva som skjedde, og ved å ha uformelle småsamtaler med konfirmanter og ledere. For å ikke være «hu med blokka», og gi unødvendig inntrykk av overvåkning trakk jeg meg tilbake for å skrive ned observasjonene underveis. At observasjonene ble nedtegnet noe tid etter at observasjonene ble gjort, gjør at nedtegnelsene av utsagn og hendelser blir mindre nøyaktige, men jeg tror likevel at jeg har klart å fange det viktigste.

Jeg merket at det var forskjellig hvordan min tilstedeværelse påvirket leirene. Jeg tror det kan ha noe med at jeg hadde ulike roller på leirene. På Teamleirene var min formelle rolle å bidra med praktiske oppgaver, noe som stjal en del tid fra å være i miljøet, men som ga gode muligheter til å få med seg ting som skjedde i kulissene. Da en ansatt presenterte meg for konfirmantene på Teamleir I, ble det på en humoristisk måte bedt om forståelse for at jeg «kunne lure rundt i buskene». Det var akkurat det jeg følte at jeg gjorde på denne leiren. Jeg hadde ikke så mange naturlige samhandlingsarenaer med konfirmantene, og følte at jeg trengte meg på. Da jeg ruslet rundt kunne det merkes at konfirmantene ble oppmerksom på at jeg var i nærheten. På Teamleir II var det derimot lettere å gli inn i miljøet, antagelig fordi jeg gjennom erfaring fra de første leirene hadde blitt en dyktigere observatør, samt at jeg hadde blitt kjent med flere av lederne fra Teamleir I.

På Postløpleiren hadde jeg en formell rolle som voksenleder, som vil si at jeg var en del av lederteamet og var tilgjengelig for å bidra med praktiske oppgaver for gjennomføringen av leiren. Jeg bidro med pianospilling og korledelse på et av verkstedene, ellers hadde jeg kun oppgaver som ikke hadde innflytelse på utformingen av programmet på leiren. Som leder på Postløpleiren var det lett å komme inn i miljøet og snakke med både konfirmantene og ledere. Jeg ble kalt «vitenskapsdama» et par ganger, så det virket som at konfirmantene skjønnte at jeg var der med en annen hensikt enn resten av lederne.

Den virkningen man som forsker har på det man undersøker kalles forskningseffekt, og viser til at min tilstedeværelse påvirker mine data (Repstad, 2009, s. 66). Siden det virker som at

forskningseffekten var ulik på leirene, vil dette gi observasjonene av ulik kvalitet. Antagelig vil observasjonene fra Postløpleiren og den siste Teamleir II være mest pålitelige, fordi det var på disse leirene jeg i størst grad var en del av leirmiljøet. På Teamleir I kan observasjonene mine være mindre presise, ved at det virker som at konfirmantene og lederne følte seg forstyrret av min tilstedeværelse, og at derfor kan ha oppført seg annerledes enn de naturlig ville gjort. Derfor har jeg tillagt datamaterialet fra Teamleir I mindre vekt i avhandlingen.

Å delta som observatør i leirhverdagen har gitt meg førstehåndserfaringer fra den sosiale situasjonen som en konfirmantleir er. Observasjonene gir en ramme for å forstå konteksten til intervjuene med konfirmantene (Repstad, 2009, s.33ff). Selv om observasjonene jeg har gjort er førstehåndserfaringer, er det viktig å si at mine observasjoner fra leirene kun representerer en del av helheten. Andre kan sitte igjen med helt andre erfaringer fra leir. Dette har å gjøre med at min bakgrunn påvirker hvilke observasjoner jeg gjør og vurderer som viktige. Også helt praktiske valg, slik som hvem jeg valgte å snakke med, og hvor jeg valgte å plassere meg i rommet, bestemmer hva slags informasjon jeg har mulighet til å registrere. Jeg kan bare få med et utvalg av det som foregikk. Selv om jeg var tilstede kan jeg ikke skape en nøytral og nøyaktig gjengivelse av leiren. Disse overveielsene understreker viktigheten av å være kritisk til observasjonene (Bjørndal, 2011, s. 32ff).

I forberedelsen til den deltagende observasjonen lagde jeg et observasjonsskjema med kolonner for å registrere ulike aspekter, for eksempel utvikling i det sosiale miljøet. Jeg oppdaget raskt at det sosiale miljøet var altfor komplekst til å registreres inn i et skjema. Etter noen dager på den første leiren med ustrukturerte og kaotiske notater, utpekte det seg noen aspekter på leiren som jeg fokuserte på i observasjonene. Repstad (2009) kaller dette for «traktprinsippet», at man starter bredt og åpent i observasjonene sine, og når noe oppleves som mer viktig snevrer man fokuset inn mot disse tingene (Repstad, 2009, s. 55).

3.2.2 Kvalitative intervjuer

Kvalitative intervjuer er intervjuer som gir informasjon om verden slik den blir sett av informanten, der man ønsker å få fram deres erfaringer. Et intervju er en samtale som har hensikt og struktur, der intervjueren setter agendaen (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 21ff).

Hovedfunksjonen til før-intervjuene var å få snakke med informantene ved starten av leiren og bli litt kjent. Dette gjorde at jeg hadde noen ansikter jeg kunne følge underveis i løpet av leiren. Det var i etter-intervjuene jeg regnet med å få mest datamateriale til avhandlingen. Tidsrommet mellom konfirmantleiren og etter-intervjuene er hos de fleste informantene på en måned, men det er en variasjon fra to uker til 2 måneder. Dette har sin grunn i at det var vanskelig å finne tidspunkter som passet både for meg og informanten. Ulikhetene i tidsrom mellom leir og etter-intervju gjør at jeg må være oppmerksom på at etter-intervjuene kan ha ulike preg, og at jeg ikke kan sammenligne intervjumaterialet ukritisk.

Jeg lagde semistrukturerte intervjuguider med spørsmålene jeg ønsket å stille informantene (se vedlegg 2 og 3). I utformingen av intervjuguidene var jeg oppmerksom på å lage åpne spørsmål som ikke var ledende, noe som ikke trenger å bety at jeg klarte det, eller at informanten opplevde det slik. At intervjuguiden er semistrukturert viser til at strukturen på spørsmålene er fri. Målet var å få en naturlig flyt i intervjuet, der informanten fikk snakke om det som faktisk var relevant for han eller henne. Det betyr jeg kunne endre på rekkefølgen av spørsmålene i intervjusituasjonen, og stille oppfølgingsspørsmål når vi kom inn på temaer som var interessante. En konkret fordel ved å bruke semistrukturert intervjuguide i denne undersøkelsen, var at jeg kunne tilpasse etter-intervjuene til den enkelte leiren og til den enkelte informanten. Ulemper ved semistrukturerte intervjuer, er at det er vanskeligere å sammenligne svarene etterpå, og man må være oppmerksom på at relasjonen og stemningen i intervjusituasjonen i stor grad kan påvirke retningen i intervjuet (Johannessen et al, 2010, s. 137f). Det er umulig å måle i hvor stor grad informantene svarte ærlig og upåvirket av meg i intervjusituasjonen. Informantene hadde jo sett meg på leiren i ulike roller, og det kan godt være at de følte at de måtte svare «riktig», eller prøvde å gi svar som de tenkte ville falle i god jord hos meg. Jeg sa derfor i intervjuene at jeg ikke var ute etter noen spesielle svar, og at de gjerne måtte late som at jeg ikke hadde vært på leiren.

Det skjer fortolkning og analyse i ulike ledd, noe som også påvirker hvilket datamateriale man sitter igjen med til den egentlige analysen. Fortolkning skjer for det første når intervjupersonene beskriver sin livsverden og oppdager noe nytt i løpet av intervjuet, og for det andre når intervjueren hører det informanten sier. Her vil en god intervjuer sjekke med informanten om man har forstått informanten riktig underveis i intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 203). Jeg merket at jeg klarte dette i noen tilfeller, men slett ikke alltid.

Jeg tok lydopptak av intervjuene og har transkribert disse til tekst. Også transkripsjonsprosessen har et element av fortolkning, utfra hva som nedtegnes, og hvordan det nedtegnes (Bjørndal, 2011, s. 90).

3.3 Metode for analyse av materiale

Datamaterialet mitt gir meg muligheter for ulike tilnæringer til analysen. Jeg kunne gjort en komparativ analyse ved å sammenligne de ulike leirene, eller jeg kunne sett på endring hos den enkelte som en panelstudie. Jeg har i stedet valgt å ha en mer helhetlig framgangsmåte, der jeg jobber med hele datamaterialet mitt, og drar nytte av hvordan datamaterialet utfyller hverandre. Hos Kvale og Brinkmann (2009) blir det å være fri i forhold til bruk og sammensetning av analyseformer kalt «bricolage» (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 239). Når jeg skal fortolke og analysere materialet mitt, vil det skje stadige bevegelser mellom analyser av deler, og analyser av helheten. En slik fortolkningstilnærming kalles den hermeneutiske sirkel, og viser at når en skal begrunne delanalyser må man vise til helheten, og for å begrunne helhetsanalyser må man vise til delanalyser (Johannessen et al, 2010, s. 365f). Fordelen med å delta på tre leirer er at man kan sammenligne. Sammenligning kan gjøre det lettere å se helheten og å få med seg det som er interessant i observasjonene. Ved kun å observere en leir kunne det blitt et nærsynt bilde, som vanskelig kunne løfte blikket og se egenskaper ved konfirmantleirene som er felles (Repstad, 2009, s. 33ff).

I analysen har jeg sett etter hvilke temaer som er fremtredende, for å rette fokuset i analysen mot det som er sentralt i datamaterialet. For meg har første trinn i analysen vært å organisere sitater og feltnotater i temakategorier ved å sette et eller flere kodenavn på disse (Repstad, 2009, s. 124ff). Eksempler på kodenavn jeg har brukt er «bønn», «aldersblanding», «relasjoner», «være seg selv», «undervisning» og «omsorg». Jeg har brukt dataprogrammet *Atlas.ti* for å hjelpe meg med dette. Hovedjobben i analysen har vært å se etter mønstre ved hjelp av kodingene. Når jeg har sett etter mønster, har jeg sett etter hyppighet – hva som forekom mye eller lite, kontraster, og om det var noe jeg forventet å finne som ikke var der (Repstad, 2009, s. 124). Målet er å ha laget en analyse der det skjer et samspill mellom delanalyser opp mot helheten, og at disse gjensidig korrigerer hverandre.

3.4 Forskningens kvalitet

3.4.1 Mitt forhold til feltet

Jeg har et nært forhold til leir fra oppveksten, og dette forholdet til feltet kan både styrke og svekke forskningens kvalitet. Jeg har vært med på utallige leirer som deltager, leder og leirsjef, og jobbet på enda flere leirer med kjøkken og vedlikeholdsoppgaver. Jeg har derimot ikke så mye erfaring fra å delta på leirer der deltagergruppen er konfirmanter. Min bakgrunn i forhold til leir gjør mange av leirens elementer kjente og selvfølgelig, og det gjør at det er lett for meg å skjønne og forstå mye av det som skjer i leiren. Tove Thagaard (2013) skriver at når forskeren har erfaring med miljøet han eller hun forsker i, kan dette gi et grunnlag for gjenkjennelse og bli et utgangspunkt for den forståelsen som etterhvert blir til (Thagaard, 2013, s. 206). Derimot kan det svekke kvaliteten på forskningen at min bakgrunn gjør det vanskeligere for meg å registrere og beskrive det jeg ser, og at jeg kan bli blind for elementer som en person utenfra ville lagt merke til.

I tillegg til bakgrunnen min med leir, har jeg noe kjennskap til menighetene og noen av lederne. Av hensyn til å bevare anonymiteten kan jeg ikke karakterisere hvilket forhold jeg har til menighetene. Kjennskapet jeg har til personene i menighetene kan gjøre meg mindre kritisk og objektiv. Når man observerer mennesker man kjenner, er det lettere å bli partisk i observasjonene og fortolkningen. Det kan være vanskeligere å vektlegge negative hendelser hvis dette omhandler personer jeg kjenner, fordi dette kan berøre mitt forhold til vedkommende senere. Her må det understrekes at de jeg kjente fra før på leirene ble brukt minimalt som informanter i den deltagende observasjonen, og at jeg ikke hadde noe kjennskap til noen av intervjuinformantene fra før. Jeg ser det som en fordel at jeg hadde et lite innblikk i konfirmantleirenes miljø før leiren, og tror at dette gjorde det lettere å komme inn i miljøet, og å registrere relevante observasjoner.

Å ha kjennskap til feltet man undersøker, kaller Repstad (2009) for «forskning på hjemmebane». Han påpeker at det å forske «på hjemmebane» ikke bare har betenkeligheter, men at slik forskning også kan gi ekstra motivasjon og gjøre det lettere å forstå miljøet. Kjennskap til feltet kan gjøre det lettere å komme inn i miljøet og lettere å unngå misforståelser i slutninger som tas. Selvfølgelig er det nødvendig å ha i bakhodet at

observasjonene farges av kjennskap til feltet, men dette betyr ikke at man skal unngå slik type forskning (Repstad, 2009, s. 39f).

3.4.2 Reliabilitet, validitet og generalisering

Når jeg nå har redegjort for min forskningsprosess og drøftet styrker og svakheter ved denne, så er dette refleksjoner som knytter seg til spørsmålet om forskningens reliabilitet. Begrepene reliabilitet og validitet er sentrale når man skal vurdere om forskningen er troverdig. Mens reliabilitet knytter seg til datamaterialets pålitelighet, så dreier validitet i kvalitativ forskning seg om tolkningen av dataene, og om tolkningene er gyldige i forhold til den virkeligheten som studeres (Thagaard, 2013, s. 201ff). I min undersøkelse kan validiteten styrkes av at mitt datamateriale består av flere metoder. Da kan jeg sjekke om funn fra intervjuene stemmer overens med funn fra observasjonen, og motsatt (Fangen, 2010, s. 172).

En annen måte å styrke avhandlingens validitet på, er å gjøre forskningsprosessen mer transparent, som vil si å tydeliggjøre grunnlaget man har for å gjøre fortolkninger (Thagaard, 2013, s. 205). Kapittel fire og fem vil være presentasjoner av datamaterialet, slik at du som leser får mulighet til å vurdere om min analyse og drøfting virker troverdig. En slik presentasjon av datamaterialet innebærer også elementer av tolkning, men det har vært et ideal for meg å legge fram materialet uten å analysere, i den grad det er mulig. Ingen kan fullt ut sjekke om jeg har gjort presise beskrivelser, men jeg kan spille med åpne kort om forskningsprosessen og jeg kan vise til hvilke sitater og hendelser som jeg mener underbygger mine resonnementer.

Når det gjelder om resultatene fra avhandlingen kan være gyldige også for andre konfirmantleirer, så er dette et spørsmål som er vanskelig å besvare ved bruk av kvalitative metoder (Johannessen et al, 2010, s. 231). I kvalitativ forskning kan man ikke generalisere ved hjelp av beregninger slik man kan ved kvantitative metoder. En eventuell generalisering i avhandlingen må skje mer etter skjønn og om man kjenner seg igjen (Repstad, 2009, s. 25). Gjennom beskrivelser av forløp og analyser av utsagn, kan jeg bidra til forståelse av mønstre som konfirmantleirer følger og slik bidra til kunnskap om konfirmantleir.

3.5 Forskningsetikk

De forskningsetiske hensyn jeg har tatt, er for det første å anonymisere konfirmantleirene, informantene og navn som brukes i ungdomsmiljøet, slik at det ikke skal være mulig for utenforstående å spore opplysninger til enkeltpersoner (Johannessen et al, 2010, s. 134). For det andre har jeg gjort åpen observasjon. Det vil si at jeg har informert alle deltagere på leirene som at min hensikt med å være på leir har vært å observere for å få datamateriale til en masteravhandling om leir (Repstad, 2009, s. 40). Når det gjelder intervjuene, har både konfirmantene og en av deres foresatte gitt skriftlig samtykke for å delta, etter at de har blitt informert om undersøkelsen. Dette har skjedd i tråd med godkjenning fra NSD.

Kapittel 4 - PRESENTASJON AV OBSERVASJONER

I dette kapittelet skriver jeg kort om leirstedene konfirmantleirene var på, før jeg presenterer en del felles observasjoner for begge Teamleirene, og deretter går inn på noen observasjoner fra hver av Teamleirene. Videre redegjør jeg for observasjoner fra Postløpleiren. Til slutt gir jeg noe informasjon om ungdomskubbene som tilhører Teamleirene og Postløpleiren. De observasjonene som omtales er valgt ut fordi de er relevante for avhandlingen, enten ved å gi informasjon til å forstå sammenhenger på konfirmantleirene, eller ved å gi opplysninger som er relevante for problemstillingen.

I denne delen anonymiseres navnene på en del av programpostene, da dette er navn som lett kunne røpet hvilke menigheter og ungdomskubber jeg har observert. Jeg kaller fjorårskonfirmantene som var ledere for «milk-ledere³».

4.1 Leirstedene

For begge menigheter lå leirstedet halvannen til to timers reisevei fra menighetene. Begge leirstedene var betjente, der leirstedets ansatte hadde ansvar for driften av kjøkkenet og noe vedlikehold underveis på leiren. Leirstedene hadde lokaliteter som blant annet inneholdt spisesal, sal til å ha møter i, peisestue, spillrom, og soverom. Soverommene hadde sengeplasser for to til seks personer, der de fleste rommene var fire- eller seksmannsrom. Begge leirstedene hadde uteområder med muligheter for sport og andre uteaktiviteter, og det var kort vei til skog, badevann og butikk.

På det ene leirstedet var det nokså lik standard på alle soverom, ved at soverommene var uten bad, og de var nokså små. På det andre leirstedet hadde en del av soverommene bad, og det var noe ulik størrelse på rommene. Leirstedene hadde det man kan kalle «leirstandard», som vil si at kvaliteten på lokalene var enkel og ikke på samme nivå som et hotell.

³ Dette er fordi «fjorårskonfirmantledere» er et langt navn, og MILK er et mye brukt navn på mini-lederkurs for fjorårskonfirmanter.

Leirstedene som ble brukt eies av kristne organisasjoner, og har blitt mye brukt til kristent barne- og ungdomsarbeid.

4.2 Observasjoner fra Teamleirene

Menigheten som arrangerer Teamleirene har en lang tradisjon med konfirmantleir. Det er de samme lederne som har vært ansvarlige for leiren i lengre tid, og det samme leirkonseptet brukes i stor grad hvert år. Menigheten har en godt besøkt ungdomsklubb med samlinger hver uke. En eller flere av menighetens ansatte er med på disse klubbkveldene. En klubbkveld består normalt sett av «henging» og kiosk, i tillegg til at det noen ganger blir arrangert for eksempel karneval eller karaoke. Etter den «sosiale» delen av ungdomsklubben, går ungdommene inn i kirkerommet og er med på en kveldssamling. Her er det lovsang, andakt, og det gis mulighet for lystenning og forbønn.

De aller fleste lederne på Teamleirene var ungdommer som enten er eller har vært en aktive på ungdomsklubben. En stor del av lederne på Teamleirene var milk-ledere, som var på konfirmantleiren som en del av et lederkurs. Ledergjengen besto også av flere ledere i slutten av tenårene og starten av tjuårene. En kateket, en ungdomsarbeider og en prest var med som ansatte på leirene. På Teamleir I var det omtrent 30 deltagere og 30 ledere, mens på Teamleir II var det 38 ledere og 44 konfirmanter.

Denne menigheten hadde ulike valg for konfirmasjonstiden, der alle konfirmantene på Teamleirene hadde valgt alternativet med å være med på sommerleir. Dette alternativet innebar også noen lørdagssamlinger med undervisning før konfirmantleiren, og å delta på seks samlinger på ungdomsklubben eller i ungdomskoret. Dette gjorde at de fleste hadde sett hverandre før, selv om konfirmantene kom fra tre ulike skoler. Dermed hadde også konfirmantene noe kjennskap til de ansatte, en del av ungdomslederne, og ungdomsklubben før de kom på konfirmantleiren.

4.2.1 Opplegget på Teamleirene

Første dagen på Teamleirene kom konfirmantene til leirstedet med buss tirsdag kveld. Første samlingspunkt var kveldsmaten, der det ble innledet med å informere om leirens regler. Kateketen leste opp hvilke regler som konfirmantene hadde skrevet under på før leiren, som

for eksempel at man må ha med en leder for å gå utenfor området. Etter kveldsmaten var det bli-kjentsamling, der ledere og konfirmanter lekte leker sammen, og lederne ble presentert. Etter bli-kjentsamlingen var det en kveldssamling og en nattsamling (se forklaringer i programmet under). Klokket 23.30 skulle det være ro for konfirmantene.

Videre presenterer jeg dagsprogrammet fra den andre dagen på Teamleirene, og forklarer kort innholdet i hver av programpostene:

Dag 2 på Teamleir:

08.45: Vekking. Her gikk noen av lederne rundt på leirstedet og vekket konfirmantene.

09.00: Ledermøte. Lederne samlet seg og snakket om dagen som sto foran, ved å planlegge, fordele arbeidsoppgaver og be for dagen.

09.30: Frokost. Alle samlet alle seg i spisesalen. Noen av lederne hadde dagsansvar og ledet alle dagens måltider. De dagsansvarlige hadde et ord for dagen, ved at de leste et bibelvers som åpning på frokosten. Deretter satte de dagsansvarlige i gang med å synge bordverset, og fortalte i hvilken rekkefølge de bordene man satt ved kunne gå å forsyne seg.

Resten av måltidene fulgte samme mønster som frokosten, men det var bare på frokosten det var ord for dagen.

10.30: Undervisning. Konfirmantene var delt inn i faste team, der hvert konfirmantteam hadde fått sine egne milk-ledere. Teamene på Teamleir I besto av ca. seks konfirmanter, og på Teamleir II ca. ni konfirmanter. Teamene med både konfirmanter og milk-ledere ble spredt rundt på fem ulike stasjoner, der hver stasjon hadde ulike temaer og læringsaktiviteter. Teamene rullerte rundt på undervisningsstasjonene, og hver stasjon varte omtrent et kvarter. De ansatte og resten av lederne var undervisningsledere på postene, og sørget for at undervisningsopplegget ble gjennomført. «Undervisningslederne» hadde ansvar for sin stasjon gjennom hele undervisningen, som vil si at disse gjentok det samme opplegget fem ganger med de ulike konfirmantteamene. Milk-lederne fulgte sine team gjennom hele undervisningsløypa. Milk-lederne bidro i dialogen i undervisningen, på nokså lik

linje som konfirmantene, men samtidig viste de at de var ledere ved for eksempel å svare på praktiske spørsmål fra konfirmantene. Undervisningen varte omtrent to timer.

Etter undervisningen var det fritid. I fritiden gikk noen på butikken, noen spilte spill eller drev med idrettsaktiviteter, mens andre snakket eller slappet av.

14.00: Lunsj.

17.00: Teamtid. Her samlet seg teamene seg sammen med milk-lederne for blant annet å bli bedre kjent. Teamene valgte en bibelhistorie, som de skulle framføre slik de ville på leirens avslutningsgudstjeneste. Teamtiden ble derfor brukt til øving på denne bibelhistorien.

18.00: Middag.

19.00: Øvetid og ledermøte. Dette var en halvtime der konfirmantene måtte være på rommene sine. Konfirmantene ble oppfordret til å øve til testen som konfirmantene skulle ha på slutten av leiren. Imens hadde lederne ledermøte.

20.00: Underholdning. Underholdningen var laget av tre av de eldre guttelederne. Her var det en fast videointro, det var gjester, opplesing av rominspeksjonsrapport, og det ble vist en film av dagens hendelser.

21.30: Kveldssamling. Møtesalen var nokså mørklagt, men det var noen tente lys på scenen og bak i rommet. Det ble ønsket velkommen av en møteleder fra scenen, og det ble sunget et par lovsanger. Deretter ba møtelederen ba for den som skulle ha andakt. En av lederne hadde andakt. Etterpå ble det sunget flere lovsanger, og de som ville kunne gå og tenne lys bak i rommet, eller gå til forbønn i peisestua. Å gå til forbønn innebar at man gikk til en av lederne som satt i et litt avskjermet rom. Der kunne man få lederen til å be en bønn for det man ville be om. Forbederne var av begge kjønn, og de var både milk-ledere og andre ledere. Både konfirmanter og ledere gikk til forbønn, enten alene eller sammen med noen. Mange gikk for å tenne lys, og noen hentet lyset til plassen sin, og satt litt med lyset i hendene før de gikk tilbake med det. Mot slutten av kveldssamlingen gikk alle tilbake til plassene sine, og det ble sunget det et par sanger til som det var litt mer «fres» i. Til slutt i kveldssamlingen ble det informert om hva som skulle skje resten av kvelden, og gjengen ba Vår Far sammen.

Etter kveldssamlinga spredte konfirmantene og lederne seg rundt på leirstedet. Noen spilte spill og pratet, og deltagerne var enten ute, på rommene sine eller i fellesarealene.

23.15: Nattsamling. De av konfirmantene og lederne som ville, samlet seg på gulvet rundt tente telys som var formet som et kors. Det var de dagsansvarlige som hadde ansvar for denne samlingen, og de sørget for rolig bakgrunnsmusikk, og leste en tekst med et kristent budskap.

23.30: Ro. Halv tolv skulle konfirmantene være på rommene og legge seg. De ansatte samlet inn konfirmantenes mobiltelefoner til «oppbevaring» fram til neste morgen.

Denne tidsplanen med dette innholdet ble gjentatt på begge Teamleirene, og på de fleste dagene. Det var noen små endringer i tidspunktene. Kveldssamlingene var ganske like hver kveld, med nokså lik rekkefølge, og med nokså like kristne praksiser. Hver kveldssamling inneholdt lovsang, lystenning, forbønn, og Vår Far. Selv om det var ulike ledere som hadde andakt, hadde andaktene ofte et likt preg ved at det ofte ble delt en personlig historie. I andakter eller vitnesbyrd delte lederne erfaringer fra familie eller skole som gjerne ikke hadde vært gode, og noen fortalte om erfaringer av at Gud hadde vært med dem gjennom det vonde.

Mot slutten av leirene var det en del endringer fra det dagsprogrammet jeg har presentert. Her var det noen nye programposter, for eksempel aktivitetsløypa⁴ den nest siste dagen. Her var det ulike aktiviteter som teamene skulle gjennom, som å komme seg fra A til B i en kano med spesielle regler for hvordan man skulle komme seg over, eller en konkurranse der man skulle spise ekle ting. Søndag, siste dag på Teamleirene, var det en test. Den første delen av testen var å svare på noen spørsmål knyttet til temaer fra undervisningen, slik som å gjengi Vår Far. Den andre delen av testen var å fortelle om opplevelser og erfaringer fra leiren.

Etter testen var det opprydding, og deretter kom konfirmantenes familie til leirstedet for å være med på avslutningsgudstjenesten. Avslutningsgudstjenestens hoveddel var at teamene fremførte den bibelhistorien de hadde øvd på i teamtiden. Det virket som at konfirmantenes familie syntes det var stas å se på, de klappet ivrig, tok bilder og filmet.

⁴ Det var aktivitetsløyper på alle tre leirene. Aktivitetsløypene på Postløpleiren kaller jeg for postløp, og på Teamleirene kaller jeg dem for aktivitetsløype.

4.2.2 Teamleir I

På den første kveldssamlingen på Teamleir I, ble jeg overrasket over at mange i salen fulgte med på det som ble sagt på scenen og sang med på sangene. Jeg prøvde å se om det var konfirmanter eller ledere som sang, og det viste seg at det var flest ledere, men også omtrent halvparten av konfirmantene sang med på lovsangene. Også flere konfirmanter gikk til forbønn under den første kveldssamlingen. Erfaringen min fra leir er at det er en litt spent stemning den første kvelden, og at deltagerne uten leirerfaring ikke deltar på alt som skjer, og gjerne skravler og bråker litt under de første samlingene.

Det var mange konfirmanter som gikk til forbønn hver kveld. På den andre kveldssamlinga ville godt over halvparten bli bedt for. På alle kveldssamlingene var det noen som gråt da man kunne gå til forbønn og tenne lys, og jeg så at konfirmanter og ledere trøstet hverandre gjennom klemming og samtaler.

Jeg la merke til at navnet på kveldssamlingen og navnet på ungdomsklubben var godt innarbeidede navn i ungdomsmiljøet. Lederne brukte disse navnene ofte, og det virket som at når lederne snakket om å være en del av «Ungdomsklubben», mente de det samme fellesskapet som var på leiren. Jeg fant ut at kveldssamlingens navn på leiren er det samme som for kveldssamlingens navn på ungdomsklubben. En leder fortalte meg at opplegget for kveldssamlingen er nokså likt på ungdomsklubben som på konfirmantleirene.

4.2.3 Teamleir II

På Teamleir II var det de samme ansatte og flere av de samme eldre lederne fra Teamleir I som kom tilbake. Milk-lederne og konfirmantene var nye. Leirprogrammet var så og si likt som forrige leir, bortsett fra at tiden for vekking og ledermøte var endret et kvarter slik at deltagerne på Teamleir II fikk mer søvn. Været var litt annerledes på Teamleir II, og derfor ble det også byttet mellom noen av programpostene.

Jeg la spesielt merke til det som ble sagt på kveldssamlingene på den andre Teamleiren. Den første kvelden fortalte to av milk-lederne om hvorfor de ville melde seg som ledere. De fortalte om å stå opp for sine meninger og sin tro, selv om man kan oppleve motstand. De sa at fellesskapet på ungdomsklubben var helt spesielt, og at det fungerer som en familie. Den

ene milk-lederen sa: «Jeg ække flau for å si at jeg vil være med familien min på en torsdag». Det var også flere andre anledninger der fellesskapet i menighetens ungdomsmiljø ble sammenlignet med en familie.

På den tredje kveldssamlingen var det også to av milk-lederne som skulle ha vitnesbyrd. To gutter kom opp på scenen, og innledet med at de gutta som kunne tulle mest på leiren, men at det de skulle fortelle nå måtte konfirmantene ta alvorlig. Den ene gutten fortalte om livet sitt, om familie, rus og sykdom - en historie som vitnet om en tøff bakgrunn. Denne gutten brøt ut i gråt, og den andre støttet ved å stryke han på ryggen, og tok over snakkingen mens kompisen gråt. Veldig mange i salen begynte å gråte, flere gikk ut av rommet, og ansatte fulgte med. Det var mye høyllytt gråt i salen etter dette, og det ble vist mye trøst og omsorg konfirmantene imellom, mellom lederne, og mellom ledere og konfirmanter. Etter dette var det vafler, med den stilleste matkøen jeg har opplevd på leir.

4.3 Observasjoner fra Postløpleiren

Menigheten som arrangerer Postløpleiren har også mye erfaring med bruk av konfirmantleir, og denne Postløpleiren er en av flere konfirmantleirer som menigheten arrangerer hver sommer. Menigheten har et stort og aktivt ungdomsmiljø, der en ukentlig ungdomsklubb er ungdomsmiljøets hovedbase. Ungdomsklubben holder til på et kristent forsamlingslokale, og det er mange som er innom i løpet av en klubbkveld. De fleste klubbkveldene består av kiosk og sosialt samvær, før det er en kveldssamling. Denne kveldssamlingen består blant annet av lovsang, andakt, og bønn. Noen av menighetens ansatte er ofte innom, og det er flere voksne frivillige som er med på klubbkveldene.

Ledergruppen på leiren besto av noen av de voksne frivillige fra ungdomsklubben, en god del milk-ledere, og noen ledere i slutten av tenåra. En prest og en ungdomsarbeider var med fra menighetens ansatte. Alle de frivillige lederne som var på Postløpleiren var en del av menighetens ungdomsmiljø på ungdomsklubben. Tilsammen var det omtrent 30 ledere og 70 konfirmanter på Postløpleiren.

Konfirmantene på konfirmantleiren kom fra to ulike steder, der de har hatt konfirmanttimer annenhver uke i seks måneder. Det hadde ikke vært obligatorisk for konfirmantene å delta på

ungdomsklubben i løpet av konfirmasjonstiden, men konfirmantene kunne velge å gå på ungdomsklubben i stedet for å gå på noen av gudstjenestene. Derfor hadde noen mye, mens andre hadde lite eller ingen kjennskap til ungdomsmiljøet og lederne før de kom på konfirmantleiren.

4.3.1 Opplegget på Postløpleiren

Konfirmantleirene ankom leirstedet den første dagen klokka to. Under det første måltidet var det en innføring i enkle regler, for eksempel at man måtte ha med seg ledere hvis man skulle bade. Etterpå var det bli-kjentleker og en gruppekonkurranse. Gruppekonkurransen resulterte i framføringer som ble som en underholdningskveld. Etter underholdninga var det det grilling og en kveldssamling (se forklaring i dagsprogrammet under). Leirdag nummer to forløp slik:

Dag 2 på Postløpleir

08.00: Vekking og voksenledermøte. Samtidig som konfirmantene ble vekket var det ledermøte for voksenlederne.

08.30: Ledermøte. Alle lederne var samlet, og en av menighetens ansatte gikk gjennom dagens program, og det ble bedt for dagen som sto foran.

09.00: Frokost. Her var det en av de ansatte som satte i gang måltidet ved å ta ordet, gi beskjed om i hvilken rekkefølge man skulle forsyne seg, og få med seg salen til å synge bordvers. Etter spisingen ble det gitt beskjeder. De andre måltidene foregikk også på denne måten.

09.45: «Oppvarming». Dette var en liten samling før undervisningen, der det ble sunget en spesialskrevet leirsang og et par lovsanger. Her ble det også vist bilder og video fra gårsdagen.

10.00: Undervisning. Det var en av de voksne eller ansatte som hadde undervisningen, og formidlingen skjedde for det meste gjennom at «underviseren» formidlet til publikum fra scenen. Det ble brukt elementer som fortelling og visuelle virkemidler, og det virket som at mange fulgte med. Etter undervisningen var det gruppeoppgaver som besto av spørsmål knyttet til bibelen og en konkurranse. Konfirmantene var delt

inn i faste grupper, med omtrent ni konfirmanter i hver gruppe, og med noen ledere som var faste ledere for gruppen.

13.00: Matpakkelunsj. Konfirmantene spiste matpakker de hadde smurt under frokosten. Etter lunsjen var det fritid, og deltagerne var ute, på rommene eller gikk på butikken.

14.30: Postløp. Under postløpet ble de faste gruppene plassert på ulike steder i lokalene og på leirstedsområdet. Postløpet besto av ulike oppgaver og konkurranser, som blant annet Singstar, bibelkonkurranser og gåter. Gruppene rullerte mellom postene, slik at alle gruppene deltok på alt.

17.00: Middag.

18.00: Verksteder. Etter middagen var det verksteder, der man kunne velge mellom kor, drama, dans, og «sport og kirkebygg». Dette var aktiviteter som man deltok på hver dag.

Etter verkstedene var det fritid. De aller fleste på leiren gikk sammen for å kose seg ved vannet, noen badet og noen padlet kano.

22.00: Grilling. Milk-lederne og de andre unge lederne hadde ansvar grillinga. Folk samlet seg rundt grillene, og rundt på uteområdet. Folk spiste og snakket sammen.

23.00: Kveldssamling. På kveldssamlingen var det mørkt i rommet og et lyskors var plassert i midten framme. Stolene i rommet var ryddet til sidene, og konfirmantene satte seg på gulvet rundt lyskorset. Det var nokså trangt og vanskelig å finne plasser der man ikke var veldig nær andre. Det var en del kroppskontakt mellom noen av deltagerne. En leder ledet kveldssamlingen, det ble sunget et par lovsanger, og en av lederne holdt en andakt. Etter andakten ble det sunget mer lovsang, og det var muligheter for å skrive bønnelapper og å tenne lys. Noen tok med seg et tent lys tilbake til plassen sin. Det var en del gråting i salen, og lederne delte ut servietter til de som gråt. Det ble opplyst om at man kunne ta kontakt med voksenlederne for samtale, men jeg så ikke mange som gjorde det. Voksenledere gikk rundt til de som gråt, noe som av og til resulterte i samtaler. Kveldssamlinga ble offisielt avsluttet ved at alle tok hverandre i hendene. Her ble det informert om at man kunne be litt for den som satt til

høyre, deretter den til venstre, og så litt for seg selv. Deretter ba de Vår Far og sa Velsignelsen sammen.

00.30: Leggetid. Det tok minst enda en halvtime før de fleste var på rommene sine.

Dette innholdet og disse tidspunktene gjelder for flere av dagene på Postløpleiren. Tidspunktene ble riktignok mer flytende mot slutten av leiren, og det var et noen av programpostene som hadde et ulikt innhold. Ellers var programmet gjenkjennelig.

Kveldssamlingene var nokså like hver kveld, og i likhet med Teamleirene fortalte mange unge ledere personlige historier under kveldssamlingene. En fortalte om mobbing, ei fortalte om at Gud var med henne i en tung periode, og på en av kveldssamlingene holdt en av lederne en andakt om tro og vitenskap. Også på Postløpleiren hadde kveldssamlingen på konfirmantleiren og kveldssamlingen på ungdomsklubben likt navn. Lederne kalte det miljøet som man ble en del av på leiren, for det samme som ungdomsklubben heter. Man kunne bli medlem i ungdomsklubben på konfirmantleiren, og det ble snakket mye om ungdomsklubben på konfirmantleiren.

Lørdag var siste hele dag på leir, og her var det mye annerledes på programmet. Dette var dagen for postløpet med «gjørma» som mange hadde snakket om i løpet av uka. Lederne jobbet på spreng for å lage til et gjørmebad i skogen. Konkurransen var på tid, og deltagerne har fått beskjed om å ha på seg klær som kunne bli møkkete. Oppgaven var å frakte et kors gjennom en løype, og man fikk minuspoeng dersom det kom i nærhet med bakken. Grappa skulle gjennom ulike hindringer, der en av disse hindringene var gjørmebadet. Etter «gjørma» skulle grappa ut i vannet for å finne en flaske med en bibelhenviing. Grappa måtte huske henviingen, for i mål skulle gruppen skulle de finne bibelverset i en bibel.

På kvelden var det gallamiddag, der alle samlet seg festkledde ute på plassen. De fleste jentene hadde flotte kjoler og sko med høye hæler, og mange gutter var i dress. Ledere hadde dekket til et festbord, og det var damenes og herrenes tale, og kåring av konge og dronning. På kvelden var det underholdning der konfirmanter og ledere kunne melde på innslag. Også her var det kåringer, der blant annet Snehvits syv dverger ble kåret, med «Blygen» og «Brille». Etter underholdningen var det disko. Kvelden ble avsluttet med kveldssamling, som var lenger enn de andre kveldssamlingene og inneholdt nattverd. Det ble sagt at man kunne gå

og ta imot boken «En helt overkommelig bibel», og at dette kunne man gjøre som et symbol på at man ville ta et valg om å følge eller å fortsette å følge Jesus. Mange tok bøker. Denne siste natta ble lang, både for konfirmanter og ledere, konfirmantene ble ikke jaget i seng av ledere før halv tre, selv om programmet viste at leggetid var 01.30.

Søndag var det avslutningsgudstjeneste, der alle verkstedene var delaktige blant annet ved at koret sang og dansegruppa danset. Konfirmantenes familie var ikke tilstede på avslutningsgudstjenesten.

4.4 Observasjoner av ungdomsklubbene

Jeg prøvde å få avtalt etter-intervjuene til å foregå samtidig med menighetenes ungdomsklubber, og gjennom dette fikk jeg et lite inntrykk av ungdomsklubbene og kveldssamlingene der. På Postløpleirens ungdomsklubb var folk var rundt i huset og på området, og det virket som at miljøet var litt mer oppstykket av vennegjenger enn det var på leiren. På ungdomsklubbens kveldssamling kunne jeg se igjen rekkefølgen og innholdet fra leirens kveldssamling. Det var lovsang, og en ung leder som holdt en personlig andakt, men stemningen var her annerledes enn på leir. På ungdomsklubben satt folk på stoler, stoler som i utgangspunktet var rundt bord, og som ble flyttet litt på, slik at forsamlingen var litt rotete plassert. Noen satt fremme, mens andre satt litt i utkanten. Folk gikk inn og ut av rommet i løpet av kveldssamlingen, og noen drev med mobilene sine.

På Teamleirenes ungdomsklubb, satt ungdommene rundt småbord, og snakket sammen og bevegte seg litt rundt på området og i lokalene. Også på Teamleirenes ungdomsklubb virket det som at ungdommene snakket mest med de som de kjente fra før. Etter den sosiale delen var det kveldssamling. Kveldssamlinga på ungdomsklubben hadde et så å si helt likt oppsett som på leirene, med lovsang, andakt, lystenning, mulighet for forbønn, og Velsignelsen og Vår Far på slutten. Slik som på leiren, hentet ungdommene et tent lys og satt med det, før de gikk tilbake med det. Kveldssamlingen i kirken var mindre følelsesladd enn kveldssamlingene på leir, og det var færre som gikk til forbønn, og noe mindre deltagelse i syngingen.

Kapittel 5 - PRESENTASJON AV INTERVJUENE

Dette kapittelet inneholder informanters svar på noen av temaene fra intervjuene. Temaer og sitater er valgt ut med tanke på å ha relevans for avhandlingens problemstilling. For å bevare informantenes anonymitet blir det ikke synliggjort hvilken leir sitatene tilhører med mindre dette er nødvendig. En slik framstilling gjør at man ikke kan si noe om hvordan de ulike leirene med sitt preg og innhold har betydning for informantene. Noen av sitatene er fra spørsmål som jeg stilte alle informantene, noe som gjør at jeg i disse spørsmålene har informasjon om alles svar. Andre sitater i fremstillingen kan ikke sammenlignes i lik grad.

5.1 Erfaringer på konfirmantleir

5.1.1 Hvordan informantene synes leiren ble i forhold til forventningene

I etter-intervjuene spurte jeg informantene om leiren hadde blitt slik de hadde forventet. Seks av informantene sa at leiren ble *bedre* enn forventet. Her er et av svarene:

Jente:

Ble det sånn du forventa?

- *Det ble bedre. Jeg forventa at det sku være morsomt, men det ble enda morsommere, og det var mye koseligere. Det er litt vanskelig å forklare, men det er sånn, det ble mer av det jeg trodde det ville bli egentlig da.*

Alle som svarte at leiren ble bedre enn forventet, sa samtidig at leiren hadde vært morsommere enn de hadde trodd. Den ene informanten som ikke uttrykte seg i slik retning, svarte at leiren ble slik som forventet, og den andre at leiren ble sterkere enn forventet.

5.1.2 Negative erfaringer

For å forsøke å finne ut om informantene hadde hatt negative erfaringer på konfirmantleiren, brukte jeg litt ulike spørsmålsformuleringer: Om de hadde opplevd noe ubehagelig, om noe hadde gjort leiren til en ikke bra leir, eller hva de likte minst. Slik svarte en informant:

Gutt:

Hva likte du minst ved leiren?

- *Det var liksom ikke noe som var så ille egentlig, så det vakke noe å like minst egentlig.*

Tre andre uttrykte det slik:

Gutt:

Hva likte du minst ved leiren?

- *Vanskelig å si egentlig, opp tidlig.*

Jente:

- *Men det var jo egentlig bare hyggelig og koselig og morsomt, så det var jo nesten ikke noe negativt. Skal jeg si noe negativt, så var det liksom senga. Første natta fikk vi ikke helt sove, men ...*

Jente:

- *Men noen av de jentene, de ikke så veldig hyggelige. De var så på en måte bitchy i blikket og sa aldri noe, og smilte ikke eller noe til noen av oss jentene når vi gikk forbi, veldig sære i blikket, sa ikke hei eller noe. Også var de for seg selv hele tiden, man så dem aldri.*

En gutt syntes det var negativt at man måtte stå opp tidlig, ei jente syntes at senga ikke var god, og ei jente som ble møtt av jenteledere med «bitchy blikk». Flere av informantene tenkte seg godt om før de svarte på spørsmålene mine som handlet om negative erfaringer på leir. Bortsett fra de svarene jeg har sitert over, har resten av informantene svart nei på disse spørsmålene.

5.1.3 Positive erfaringer

Jeg spurte informantene om det var noen situasjoner der de hadde følt seg ekstra bra. To svarte slik:

Jente:

- *Det var når (voksenleder) faktisk hadde tematime. Da hun snakka om at man er bra uansett hvordan man er og trenger ikke en bekreftelse på det liksom. Da hun fortalte alt det. Da ble man sånn: ok - jeg er bra nok!*

Jente:

- *Det sekundet jeg klarte å smashe en volleyball, rett ned foran (navn) som er liksom to hoder høyere enn meg. (...) Det var liksom den deilige følelsen, få smashe en volleyball, eller jeg liker godt, jeg liker veldig godt å vinne egentlig. Også airhockey, kjempemorsomt. Det er det hvor man føler seg ekstra bra, når man får til no.*

Det første sitatet viser ei jente som har opplevd at noe av undervisningen på leiren fikk betydning for hennes opplevelse av seg selv, mens det andre sitatet viser ei jente som fikk en god følelse av en vellykket smash i volleyball. For disse to informantene kom disse svarene veldig raskt, mens de fleste andre informantene ikke kom på slike situasjoner.

Jeg spurte hva informantene hadde likt best på leiren, og da svarte flere raskt:

Jente:

- *Gjørma.*

Jente:

- *Jeg likte best postløpet [med gjørmebad] på lørdagen. Det å samarbeide med gruppa og. Jeg synes det var skikkelig gøy når vi hadde den der siste konkurransen der vi skulle løpe i vannet, og gjørma og finne flaskepost og sånn, det synes jeg var kjempegøy. Så det var vel egentlig det på leiren jeg likte best.*

Dette er to av flere eksempler på informanter som fortalte at postløpet med «gjørma» på Postløpleiren var det de likte best. På Teamleirene var det også flere som syntes at aktivitetsløypa hadde vært det beste ved leiren.

5.1.4 «Triste stunder»

To nevnte at det var noe trist ved konfirmantleiren:

Jente:

- *Jeg ble jo mer sånn trist da, etter kveldssamlingen og sånn, da kom liksom alle de vonde tankene. For det er så triste sanger og sånn synes jeg. Selv om de er veldig koselig enkelte av de sangene, og det er jo deilig å på en måte gråte litt, og få det ut også.*

Gutt:

- *Det er vel det at det er et såpass bra fellesskap. Alle er jo ganske knytta sammen. Du får en større vennekrets. Det er hyggelig alt som skjer der, ja, det er jo triste stunder hvor man snakker om for eksempel døden da, og forskjellige ting, men alikavel så gjør man det på en sånn varm måte. Sånn at det ikke no særlig negativt.*

I begge sitatene sier informantene at noen situasjoner på leiren var triste, men den ene sa samtidig at det var «deilig» å gråte, og den andre sa at det ble snakket om døden «på en varm måte».

5.1.5 Erfaring av kristendommen

Tre informanter sa det slik om hva de tenkte om kristendom eller tro etter leiren:

Gutt:

Hva er din opplevelse av kristendommen nå?

- *Første jeg vil si er at den er mye større nå enn før. Jeg har fått mye større følelser om det, og blitt mye mer knytta til det.*

Jente:

Er det noe som har forandra seg etter at du har vært på leir?

- *Jeg har blitt mye mer kristen. Ja, det er egentlig det.*

Hva vil det si for deg?

- *At jeg kan liksom prate til Gud, og be til Gud, og vite at han er der på en måte. At jeg tror mye sterkere da.*

Jente:

Hvordan er din opplevelse av kristendom nå?

- *Jeg var jo på en måte kristen før jeg dro på leir også da, men jeg føler på en måte jeg fikk mer kunnskaper om det, etter, når jeg kom hjem fra konfleir. Liksom begynte å lese litt i bibelen og sånt, det kunne jeg ikke tenke meg før jeg kom hjem da.*

Dette er tre av flere informanter som uttrykte at de opplevde at troa ble sterkere i løpet av konfirmantleiren. Ei som regnet seg som kristen før leiren sa hun ikke erfarte noen endring.

5.2 Egenskaper ved leirfellesskapet

5.2.1 Hva gjorde leiren bra?

Dersom informantene hadde hatt en god erfaring av leiren, noe alle sa de hadde hatt, spurte jeg hva det var som hadde gjort leiren til en bra leir. Slik svarte en jente:

Jente:

- *Bare at man ble kjent med veldig mange, også er det ganske bra opplegg, og man fikk være med venner, og egentlig, bare gøy alt sammen.*

To andre uttrykte det slik:

Jente:

- *Fellesskapet er vel det som har gjort det bra, også synes jeg at det var veldig hyggelig, og veldig koselig at alle møttes også gjorde man ting sammen, så er man ikke bare med de man alltid er med. Mest nye mennesker. Det var kanskje fordi jeg kom på en leir med ikke bare skolen min da, men det var liksom nye mennesker en møtte.*

Jente:

- *Det som har gjort det bra er folkene som var der. Det vi gjorde, det var det som gjorde det bra.*

Sitatene peker i retning av at å bli kjent, og å bli en del av et fellesskap var viktige grunner som gjorde at disse informantene syntes leiren hadde vært bra.

5.2.2 Etablering og utvikling av relasjoner

Alle informantene sa at de hadde blitt kjent med nye på konfirmantleiren.

To informanter sa også noe om å bli bedre kjent med de man allerede kjenner. Her er et eksempel:

Jente:

- *Ja, det var flere som ikke hadde vært så gode venner før, som ble bedre venner og sånn. Sånn som jeg hadde jo noen jenter som jeg ikke var mye med i det hele tatt, som jeg ikke så på en gang liksom, men vi er jo veldig gode venner nå.*

Konfirmantleirene har altså ført til at alle informantene har blitt kjent med nye, og at noen relasjoner har blitt enda sterkere.

5.2.3 Et fellesskap med aldersblanding

To av informantene sa noe om relasjoner til lederne på leirene. En av informantene sa han begynte å trives veldig raskt på leir, og her spurte jeg hvorfor han begynte å trives raskt:

Gutt:

- *Det var vel det samholdet mellom alle som var der. At du kunne snakke med alt i fra de på din alder, de som var konfirmanter, du kunne også snakke med de som var ett år eldre, du kunne snakke med voksne, du kunne snakke med de som gikk på videregående, og du kunne snakke med alt i fra, ja, egentlig alle der. Så det var ganske samhold, sånn atte du, du var jo ganske trygg på det. Nesten alle var jo bare snille og hyggelige mot hverandre.*

En annen informant uttrykte relasjonen til lederne slik:

Gutt:

Hvordan opplevde du lederne på leiren?

- *Positive, hyggelige, morsomme.*

Ble du kjent med noen ledere?

- *Ja, mange.*

Hvordan var de i møte med deg?

- *Akkurat som vanlige venner. Noen av dem kjente jeg jo litt fra før av.*

Informanter sier her at samholdet på leiren gikk på tvers av aldere.

5.2.4 Fra flere gjenger til én

Videre spurte jeg informantene hvordan de ville beskrive det sosiale miljøet på leiren. Slik svarte ei jente:

Jente:

Hvordan vil du beskrive det sosiale miljøet på leiren?

- *Først så synes jeg var litt gjengete egentlig, at det var litt sånn: vi er venner, og vi er venner liksom, men etterhvert så ble det sånn, vi ble kjent med de andre da, så da ble det. Det var gjenger først, men så ble man kjent.*

Hva gjorde at dere ble kjent?

- *Kanskje det at vi var på forskjellige grupper og sånt da, vi måtte liksom snakke med hverandre, og så fant en kanskje ut at den personen var kul å være med liksom, og. Det var liksom det sosiale, det vi gjorde der fra før av da, følte på en måte at vi ble mer sammen når vi hadde fri også. Kanskje.*

En av guttene sa noe lignende her:

Gutt:

Vil det si at leiren ble bedre og bedre for deg?

- *Ja.*

Hvorfor?

- *Ble kjent med flere og flere folk, omtrent hver dag.*

Har du hatt kontakt med dem etterpå?

- *Ja*

Var kveldssamling annerledes først enn sist på leiren?

- *Nei. Å komme inn på kveldssamling den første dagen var veldig spesielt, all lysa og sånt, det har vi aldri gjort her nede [på ungdomsklubben]. Sitte så tett inne på et rom.*

- Og på slutten- da var du mer vant til det?*
- *Du føler deg mere samla egentlig, fellesskap.*

Informantene sier med andre ord at opprinnelige gjenger ble oppløst i løpet av leiren, og at fellesskapet etter hvert ble mer samlet.

5.2.5 Et fellesskap der man kunne være seg selv

Da jeg spurte informantene om hvordan de ville beskrive miljøet på leiren, svarte to av jentene slik:

Jente:

- *Veldig bra! Veldig hyggelig, og alle var jo ... Det var jo ikke noe drittsslenging, som jeg fikk med meg hvertfall! Man kunne være seg selv.*

Jente:

- *Jeg synes det var skikkelig bra miljø, alle liksom ble kjent med de fleste, og det var sånn at alle kunne liksom være rare for alle sammen og ingen så rart på deg eller no sånn der. Det var veldig bra.*

På hvilken måte rar?

- *Man kunne på en måte være helt seg selv da, fullt ut, uten at folk synes du er teit eller no sånt.*

Begge forteller her at de opplevde å kunne være seg selv på leir. Også to andre sa noe om å kunne være seg selv på konfirmantleiren. Dette var ikke noe jeg spurte informantene om, men informasjon som informantene ga underveis i intervjuene. Derfor er det uvisst hvordan de andre informantene opplevde dette.

5.2.6 Et fellesskap som er annerledes enn andre miljøer og aktiviteter?

Jeg spurte informantene hva de syntes var annerledes ved konfirmantleiren, enn andre aktiviteter de har vært på. En av informantene som drev mye med en spesiell aktivitet svarte slik:

Jente:

Hva er annerledes på leir enn i andre aktiviteter du er med i?

- *Annerledes fordi at der så gjør det ikke noe å feile, på [aktiviteten] så er du dømt hvis du feiler, det er liksom, det er mye mer åpent, og det ikke no sånt konkurranseinstinkt. Selv om jeg er veldig knytta til [aktivitets]- vennene mine også, så, det er et konkurranseinstinkt, alle har det. Det er liksom om å gjøre å være best. (...)*

Hva synes du var annerledes på leir i forhold til leirskole?

- *Konkurranseinstinktet, og at alle vil være best, jeg ble kjent med nye folk, men det var liksom ikke den, man ble ikke så knytta til dem på samme måte. Det var litt mer sånn 'hvem er kulest, hvem gjør det', det er jo 7. klasse for å si det sånn, en god stund siden. Men det beste jeg føler forklarer leiren er at det var mye kjærlighet der. Det er det jeg vil huske den for.*

Her påpeker informanten at det var lov å feile og det var ikke om å gjøre å bli best på konfirmantleiren. Det var kun en informant som uttrykte seg i denne retning, men jeg spurte heller ingen andre om de erfarte noe konkurranseinstinkt på leiren.

5.2.7 Et fellesskap der man kunne snakke om alt

Spesielt to av informantene uttrykte noe om åpenhet på konfirmantleirene:

Gutt:

Påvirker det deg å høre andre unge fortelle fra livet sitt?

- *Ja. Mere obs på. Du kan si en person da, du tenker ikke over hva som skjer i livet hans, om det er noe galt hjemme, har'n det bra ... Det ikke sånn en tenker over, når en ser med øyekastet, vi tenker ikke over det. Sånn som [gutteleder som fortalte historien sin], jeg visste jo ikke at han hadde det så ille.*

Hva synes du det gjør med fellesskapet at noen forteller sånn?

- *Det knytter seg mer sammen. Føler mer tillit. Folk er helt åpne mot hverandre.*

Er dette spesielt for det her fellesskapet, eller opplever du det andre plasser?

- *Her er alle veldig åpne.*

Gutt:

Synes du det her miljøet er annerledes enn andre miljøer du er i?

- *Man kan snakke om ganske mye her, i forhold til sånn som med venner, så kan du snakke om alt mulig. Men allikavel, når du var her, så kan du snakke om mer enn alt, du kunne snakke om hva enn det passa deg, og folk ville alltid lytte.*

Så det er den største forskjellen?

- *Ja, du kunne snakke med de fleste om alt.*

I sitatene setter begge informantene ord på at det «å kunne snakke om alt» var et spesielt karaktertrekk ved fellesskapet på konfirmantleiren.

5.3 Minner fra leir

5.3.1 Hva mener informantene selv de kommer til å huske fra leiren?

Jeg spurte hva informantene mente at leiren kom til å bety, og hva de kom til å huske fra konfirmantleiren. Her er noen av svarene:

Gutt:

- *Det er et godt minne i hvert fall. Venner.*

Jente:

- *Vet ikke helt, at jeg ble kristen.*

Gutt:

- *Jeg kommer til å huske den veldig lenge, og nå har jeg jo bestemt meg for at jeg vil bli leder også da, at jeg vil tilbake til leirstedet og være leder da. Og på en måte gjøre den opplevelsen de lederne*

vi hadde, som gjorde det bra for oss, at vi kan, eller jeg kan gjøre en bra opplevelse for de som kommer etterpå da.

Jente:

- *Kanskje kveldssamling? Synes det var skikkelig koselig og sitte der og synge og, det var skikkelig koselig.*

Jente:

Hva tror du denne leiren kommer til å bety for deg?

- *Det er noe av det., Hvis folk snakker om det så sier jeg, det er det beste jeg noen gang har vært på. Jeg synes det var så koselig å... Alt var bare gøy, det var liksom ingenting som var dårlig, som jeg synes. Og at det var en opplevelse for livet, og at jeg kommer til å huske det for alltid.*

Jeg spurte også informantene om det var noe spesielt de husket fra undervisningen:

Jente:

Hvordan synes du undervisninga var?

- *Jeg synes den var veldig bra jeg, den var lagt opp morsomt og, ja..., synes det var ganske bra.*

Du sa du huska tilgivelse, er det noen andre ting du husker spesielt godt?

- *Jeg husker ikke.*

Jente:

Hvordan synes du undervisninga var?

- *Det var litt slitsomt, eller det var litt vanskelig å følge med på morgningen, vi hadde lagt oss litt sent, men det gikk bra.*

Var det sånn at du ble engasjert?

- *Ja, jeg satt jo og lytta og fikk med meg det meste*

Er det no anna du har lært som du kommer til å huske spesielt godt?

- *Lærte jo om kristendommen mer, på en måte. Troen på Jesus kan bære fast hvis man sliter og sånn*

Flere sa at de synes undervisninga var både morsom og bra, men at de ikke husket så mye av temaene fra undervisningen. Noen sa, slik det siste sitatet uttrykker, at de hadde lært mer eller fått mer kunnskap om kristendommen.

5.3.2 Nye erfaringer på og etter leir

En av informantene svarte slik da jeg spurte om han hadde gjort noe på leir som han ikke hadde gjort før:

Gutt:

Har du gjort noe du ikke har gjort før?

- *Jeg har prøvd å bedd. Flere ganger og. Før så har jeg ikke gjort det på en onkli måte, jeg har bare sånn tenkt litt på det, men jeg har aldri gjort det ordentlig, men etter leiren, eller på leiren, så ville jeg prøve det onkli.*

Hvordan synes du det var?

- *Første gang så synes jeg det var litt merkelig, det var litt spesielt, at jeg da snakka til Gud da, synes det var litt sånn merkelig, men allikavel synes jeg det da var ganske hyggelig.*

Hva gjorde at du fikk lyst til å be?

- *Jeg tenkte at jeg måtte prøve. Vi hadde jo forbønn og sånn, så tenkte jeg at jeg må jo bare gjøre det, det ikke vits å ikke gjøre det, (...) Jeg får bare prøve det ut.*

Har du fortsatt med det?

- *Jeg sier jo ikke at jeg gjør det for eksempel hver dag da, men jeg gjør det sånn, en gang i blant.*

To andre informanter sa også at bønn var en ny erfaring på konfirmantleiren. Av disse tre sa to at de hadde fortsatt med å be etter leiren. På dette spørsmålet var det en informant som ikke kom på noe, mens ei fortalte at hun hadde fått frysninger på en kveldssamling da hun hadde bedt Gud om å få et tegn.

5.4 Forholdet mellom ungdomsklubb og konfirmantleir

5.4.1 Likt mellom ungdomsklubb og konfirmantleir?

To av informantene sa noe om forskjeller mellom konfirmantleiren og ungdomsklubben:

Jente:

Du hadde vært masse på ungdomsklubben?

- *Ja, hele tiden.*

Hvordan opplevde du kveldssamling?

- *Jeg synes det var koseligere på konfirmasjonsleiren. Og bedre. Men det har sikkert med at da sitter vi alle sammen samla i en ring og sånn, også kan man heller sette seg alene på slutten. Det var veldig greit. Her [på ungdomsklubben] er det mer sånn - sitter alle på stolene liksom. Hver for seg. Men jeg synes det er veldig fint her og. Jeg synes det er veldig koselig å være på kveldssamling. Det er vel egentlig derfor jeg drar hit [til ungdomsklubben], på en måte, og for å være med folk da. Det er koselig. (...)*

Men hva liker du å gjøre på kveldssamling?

- *Synge, og tenne lys. Når du har syngi, bare sette deg ned og tenke liksom. Det er deilig. Også syns jeg forresten lederne, som var på konfirmasjonsleiren, er jo også de som er her. Jeg synes de var mye hyggeligere på konfirmasjonsleiren liksom! Selv om jeg er god venn med sånn som (navn) og sånn, jeg er jo god venn med de, men synes de var mye hyggeligere på konfirmasjonsleiren. Man fikk mer kontakt med de liksom. De snakka med deg, og ikke bare de andre lederne. Så det var veldig bra.*

Jente:

Hvordan synes kveldssamling var på leiren?

- *Jeg synes det var enda mer sånn, jeg likte på en måte bedre, for jeg følte det var litt mer sånn intimt og ... Det var liksom spesielt de to siste kveldene, så var det liksom folk begynte å gråte og sånn. Jeg følte på en måte at her [på ungdomsklubben] er vi litt mer sånn, hører på noen, men ikke alle bryr seg liksom, det er rart å forklare, men jeg følte at det var noe mer der, mer kjærighet, et eller annet.*

Her uttrykker informantene at kveldssamlingene var annerledes på konfirmantleiren enn de er på ungdomsklubben. En annen informant var uenig:

Gutt:

Hva kommer du virkelig til å huske fra leiren?

- *Jeg må si kveldssamling. Det kommer jeg til å huske lenge, måten vi hadde kveldssamling på, og hvor hyggelig det er. For sånn som etter ungdomsklubben da, når vi er på ungdomsklubben, den*

siste timen, da har vi akkurat samme, på en måte, samme kveldssamling. Jeg har alltid syns det er så morsomt her, så derfor synes jeg det er fint vi hadde det på leiren og.

Var det annerledes på leiren enn her [på ungdomsklubben]?

- *Ikke no særlig. Har liksom samme prinsipp.*

Gutten sier her at han syntes kveldssamlingen på konfirmantleiren og ungdomsklubben hadde likheter.

5.4.2 Lyst til å delta mer i fellesskapet?

Jeg spurte alle informantene om de fikk mer eller mindre lyst til å delta i fellesskapet etter leiren. Her er to av svarene:

Jente:

Fikk du mer eller mindre lyst til å delta i fellesskapet etter leir?

- *Jeg følte meg inkludert her fra før av, for en blir jo kjent når en er her, men etter leir så ble man på en måte enda bedre venner igjen da. Liksom bedre kjent da. Litt mer inkludert.*

Hva i fellesskapet gjør at du vil tilhøre ungdomsklubben?

- *Jeg synes det er masse hyggelige mennesker her, og at det er en kristen forsamling på en måte da, at en kan dele tro og ha masse gode venner her.*

Gutt:

Fikk du mindre eller mer lyst til å delta i fellesskapet etter leiren?

- *Mer. Nei, jeg bare tenker, når jeg tenker konfleir, så tenker jeg bare det å ha det gøy, og hvis det er det de har her og, så har jeg lyst til å delta i det.*

Alle informantene utenom en, svarte at de fikk mer lyst til å delta i fellesskapet etter leiren. Jeg ser i etterkant at jeg burde ha spurt informantene om de hadde fått mer lyst til å delta på ungdomsklubben, ikke fellesskapet, da ordet *felleskap* kan ha blitt misforstått av informantene. Jeg er likevel ganske sikker på at de fleste informantene svarer på at de fikk lyst til å være med i menighetens ungdomsmiljø.

5.4.3 Mer lyst til å være i kirka?

Jeg spurte også informantene om de hadde fått mer lyst til å være i kirka etter leiren:

Jente:

Fikk du mer lyst til å være i kirka etter leir?

- *Nei, egentlig ikke.*

Synes du kirka og ungdomsklubben er det samme, eller to litt forskjellige ting?

- *Forskjellig. Jeg føler meg på en måte mer fri på ungdomsklubben. Kirka er sånn 'sitte rett opp og ned og følge med og sånn', når presten snakker. Her er det mer sånn, jeg vet ikke hvordan jeg skal forklare det jeg, men jeg liker meg best på ungdomsklubben.*

Har leiren gjort at du har fått et annerledes inntrykk av kirka?

- *Nei.*

Gutt:

Fikk du mer lyst til å være i kirka etter leir?

- *Der vil jeg egentlig si nei. Hvis du feks skal be da, eller jeg ser egentlig ikke noe poeng i å dra til kirke, og til å be til samme Gud som en kan gjøre hjemme.*

Men det fellesskapet du opplevde på leiren, fikk du mer lyst til å være med i det?

- *Ungdomsklubben? Ja.*

Har leiren gjort at du har fått et annerledes inntrykk av kirka?

- *Ja. Mere livlig. Si for eksempel, presten da, han er jo dritgøy.*

Kjente du han fra før?

- *Ja, har snakka med han litt, jeg snakka jo utrolig mye mer med han på leiren.*

Så når du ble kjent med han, så tenkte du at kirka var mer livlig?

- *Ja.*

Jente:

Fikk du mer lyst til å være i kirka etter leir?

- *Ja, jeg har jo vært i konfirmasjoner og sånn. Det har jo på en måte betydd mer for meg, høre på salmene og sånn, mer enn det har gjort før. Da har jeg egentlig bare sittet og kjedet meg i kirken. Men nå har jeg faktisk fulgt med, og da har det gått fortere enn det har gjort før.*

Svarene er ikke like tydelige og ikke like positive som da informantene svarte på spørsmålet om de fikk mer eller mindre lyst til å delta i «fellesskapet».

Kapittel 6 – ANALYSE OG DRØFTING

Kapittel seks er organisert i tre deler: «Leirfellesskapet», «Leirrutiner», og «Konfirmantleirens forbindelser». De to første delene skal forsøke å identifisere noe av det som særpreger konfirmantleirenes «verden» gjennom fellesskapet og leirens rutiner. Der presenteres først en sammenfatning av relevant datamateriale, før det trekkes noen slutninger som blir utgangspunktet for en videre drøfting i hver av de to delene. I siste del av drøftingen, «Konfirmantleirenes forbindelser», fokuseres på i hvilken grad egenskaper ved leirfellesskapet, leirrutiner og kristne praksiser kan bidra til at konfirmantleiren får betydning utover det tidsrommet man tilbringer på konfirmantleir. Avhandlingens omfang gjør at ikke alle hendelser og temaer fra kapittel fire og fem blir berørt i drøftingen, selv om de kunne vært interessante å diskutere.

Når jeg bruker ordet *deltagere* i fremstillingen, mener jeg alle som deltar i leiren, både ledere og konfirmanter, mens *informanter* er de jeg intervjuet. I hele kapittelet brukes teori om situert læring og praksisfellesskap. Med betegnelsen *nykommere* menes de av konfirmantene som ikke har noen særlig erfaring fra praksisfellesskapets handlinger fra før, mens *mer legitime* eller *sentrale aktører* henspiller på lederne eller de av konfirmantene som har deltatt i praksisfellesskapet tidligere. Dersom jeg ikke nevner en spesiell leir, mener jeg at tolkningene i nokså lik grad gjelder alle tre leirer. Siden presentasjonen av intervjuene i kapittel fem ikke synliggjorde hvilke sitater som tilhørte hvilken leir, sier kapittelet lite om hvordan de ulike konfirmantleirenes preg kan ha en sammenheng med informantenes erfaring av å være på leir. Jeg mener at konfirmantleirenes preg og forholdet til ungdomsklubbene var såpass like at man i stor grad kan omtale disse tre konfirmantleirene som en helhet.

6.1 Leirfellesskapet

I teorikapittelet ble det presentert noe teori om ungdom og deres hverdag, og noen aspekter ved læringsmiljøet – blant annet med noen kjennetegn for et inkluderende miljø, og noe teori om det kristne fellesskapet. Det er dette utvalget av teorien som anvendes i denne delen. Denne delen av drøftingen tar for seg hva informantene erfarte på konfirmantleirene, og

hvordan de erfarte fellesskapet. Intervjumaterialet gis forrang i denne delen, men blir sett i lys av materiale fra den deltagende observasjonen.

6.1.1 Informantenes erfaringer fra leiren

I før-intervjuene virket de fleste informantene ukomfortable i intervjusituasjonen, der noen ga uttrykk for at de var nervøse. Med unntak av en informant, var informantenes svar var ikke spesielt utbroderende, og jeg opplevde at det var liten flyt i samtalen mellom meg og informanten. I etter-intervjuene var det derimot helt annerledes. Informantene fortalte stolt og ivrig om det de hadde opplevd. Svarene var nok ikke like lange og detaljrike svar som om en eldre leder hadde svart, men informantene svar kom ofte raskt. Jeg har generelt et inntrykk av at ungdom, selv om jeg kjenner dem fra før, svarer kort og lite utbroderende når jeg spør mer personlige spørsmål, som hva de syntes om noe vi har vært på sammen, eller hvordan dagen har vært. Informantenes svar i etter-intervjuene var mye mer detaljrike enn jeg er vant til fra ungdom jeg møter i andre sammenhenger.

I etter-intervjuene sa seks av åtte informanter at leiren ble bedre enn de hadde forventet, og at leiren hadde blitt morsommere enn de hadde trodd. Flere beskrev at grunnen til at det var en bra leir, var menneskene som var der, og mange av informantene nevnte postløpet med «gjørma» på Postløpleiren og aktivitetsløypa på Teamleirene som det de likte best på leiren. Det var få som fortalte om negative erfaringer fra leiren, og det som ble nevnt virker det som ikke har hatt stor påvirkning på informantenes erfaring av leiren. Et eksempel på dette er en informant som fortalte at senga var vond å sove i, men som likevel sa han hadde hatt en god natt det bra på leir. I etter-intervjuene ga informantene en tydelig overvekt av informasjon med et positivt fortegn, og det var ingen informanter som fortalte om mobbing eller plaging.

Det er mulig at noen ikke turte å fortelle om eventuelle negative erfaringer, men mitt helhetlige inntrykk av informantenes utsagn og oppførsel i intervjuene er at dette var informanter som hadde hatt en god erfaring av å være på konfirmantleir. Jeg tror informantene hadde fått oppleve en annerledes situasjon, der det var mye latter og aktiviteter som informantene ikke hadde opplevd før.

Alle informantene sa de hadde blitt kjent med nye på konfirmantleiren og noen informanter sa at de har blitt enda bedre kjent med folk de kjente fra før. Flere informanter sa også at de ble

kjent med lederne. Konfirmantleirene legger altså til rette for at relasjoner utvikles, både mellom konfirmantene, og på tvers av aldre. Da jeg spurte informantene om de hadde følt seg inkludert på leiren, svarte samtlige ja. Det kan godt hende at informanter ikke turte å svare nei på dette spørsmålet, men selv om mitt spørsmål skulle ha blitt oppfattet som ledende er det likevel mye annet som tyder på at leirfellesskapet ble opplevd som inkluderende.

Datamaterialet viser at informanter mente at leirfellesskapet utviklet seg fra å bestå av flere gjenger til å bestå av én gjeng, og at leirfellesskapet ble bedre og mer samlet etterhvert som leiren forløp. Flere informanter også fortalte at de kunne være seg selv på leir, og at man kunne snakke om alt på leir.

Med dette som grunnlag vil jeg tolke jeg at informantene opplevde et inkluderende fellesskap. At flere informanter påpeker at relasjoner ble etablert og utviklet, og at fellesskapet ble mer samlet, mener jeg er uttrykk for et åpent fellesskap, der man i løpet av leiren i større grad ble en del av det samme fellesskapet. At informanter fikk en erfaring om at det var lov å snakke om alt på leiren, vitner om et fellesskap der det var akseptert å vise svakhet. Jeg mener dette er et tegn på et fellesskap som inkluderer uavhengig av styrker og svakheter, og at det derfor var rom for mangfold i leirfellesskapet.

6.1.2 Et inkluderende fellesskap?

Skaalvik & Skaalvik (2013) skriver at et inkluderende miljø kjennetegnes av positive relasjoner, at det er akseptert å være annerledes, og at man opplever seg godtatt med både sine sterke og svake sider. Inkluderende miljøer har en positiv virkning for at eleven trives, og for interessen for det som skal læres (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 221f). Jeg tror jenta som sa at det ikke var «teit» å være «rar», er et eksempel på at informanter erfarte at det var akseptert å være annerledes på konfirmantleiren. At informanter erfarte at fellesskapet samlet seg på leiren, tolker jeg også som et tegn på at alle ble inkludert inn i ett fellesskap, og dermed at informanter har opplevd et miljø som aksepterer dem for den de er.

At miljøet på konfirmantleirene var inkluderende, ved at man opplever seg godtatt med både styrker og svakheter, kan dette utsagnet være et eksempel på:

Jente:

Vi fikk jo høre en del sterke historier, hva synes du om det?

- *Jeg ble jo lei meg på dems vegne. Men jeg synes det var veldig deilig at de fortalte det, (...), da blir man et godt forbilde.*

På hvilken måte da?

- *At man tør å vise svakheten sin, man er jo, det mamma har sagt til meg veldig ofte er at man er sterk når man tør å vise svakhet. For jeg selv har ikke hatt det så lett, ikke sant, så da har jeg alltid prøvd å la være å tenke på det, men da ser det ut som at jeg ikke bryr meg, og masse ting. Det har hun alltid prøvd å lære meg, at man er sterk når man viser svakhet.*

Spørsmålet jeg stilte refererte til historiene som lederne fortalte på kveldssamlingene. Jenta forteller her at hun ble lei seg da hun hørte historiene, men antyder samtidig at lederne gjennom å fortelle slike historier ble forbilder på at det er lov å vise svakhet.

Ved at lederne delte personlige historier som inkluderte svakhet og nederlag ble det sendt signaler om at det er akseptert i leirfellesskapet å snakke om nederlag. At handlinger fra lederne ble forbildehandlinger for informantene, forstår jeg som at det skjedde en «mesterlærling-effekt» mellom ledere og konfirmanter. Hos Lave & Wenger (1991) ses læring på som deltagelse, der man starter med å observere og imitere de som har annen kunnskap eller andre ferdigheter enn seg selv. I prosessen med å bli en sentral aktør i praksisfellesskapet, blir praksisfellesskapets handlinger mer og mer ens egne. På kveldssamlingene var det mulig for konfirmantene å se at man blir godtatt i fellesskapet, også om man forteller historier som ikke bare viser glansbilder fra livet og troen. Når lederne forteller personlige historier, gråter, trøster hverandre og spør hvordan det går, blir dette handlinger som konfirmantene legger merke til, og som konfirmantene kan imitere og etterhvert gjøre til sine egne.

Jeg vil også gjengi en historie som en leder fortalte på en kveldssamling:

En leder som har vært med lenge på ungdomsklubben fortalte om hvordan hun ble kristen. Hun hadde blitt tvunget med i kirka og på søndagsskolen, og hadde etterhvert fått en motstand mot kirka. Hun beskrev det som et langdistanseforhold. Da hun i konfirmasjonstiden skulle på ungdomsklubben, lurte hun seg heller på fotball. Dette ble oppdaget, og hun *måtte* gå på ungdomsklubben. Hun pleide å føle en sterk motstand da hun nærmet seg kirka, men dette gangen fikk hun en veldig følelse av at «nå er du hjemme». I en bisetning sa hun at hun hadde hatt det helt forferdelig i barndommen, og at ingen ville være med henne. Etter en hard uke på skolen, der folk hadde vært fæle mot hu, beskrev hun følelsen av noe annerledes ved å komme på ungdomsklubben. Der sa folk «hei» og «åssen går det». I begynnelsen var det rart, men etterhvert begynte hun å like det. Ungdomsklubben hadde blitt som en familie (fra feltnotater).

Denne lederen opplevde et fellesskap som var annerledes enn hun hadde møtt i barndommen og på skolen. Hun hadde blitt møtt av et fellesskap som viste omsorg, ved å se henne, snakke med henne, og spørre hvordan hun hadde det. Jeg tror denne lederen opplevde å bli akseptert og inkludert i fellesskapet på ungdomsklubben. Lederen fortalte om en sterk kontrast mellom

skolen og ungdomsklubbens fellesskap. En så sterk kontrast som denne lederen opplevde, er kanskje ikke gjennomgående blant deltagerne, men Ungdomsundersøkelsen (NOVA, 2013) viser at ensomhet er et vanlig problem blant unge. Selv om det er positivt at undersøkelsen viser at ni av ti minst hadde en nær venn, betyr dette at ti prosent av ungdommene i undersøkelsen *ikke* hadde en nær venn. For de av ungdommene som føler seg ensomme, er det ikke rart at det gjør inntrykk å bli møtt av et fellesskap som inkluderer uavhengig av ens styrker og svakheter.

Leirene i sin helhet syntes å bestå av et fellesskap med mange gode kvaliteter, men gallamiddagen på Postløpleiren og testen på Teamleirene var elementer som jeg mener brøt med denne helheten. Jeg spurte en av informantene hvordan hun hadde det på Postløpleirens gallamiddag:

Jente:

Hvordan hadde du det på gallamiddagen?

- *Jeg synes sånt er kleint. Jeg liker ikke sånt i det hele tatt egentlig. (...) Jeg ikke veldig fan av sånne ting jeg. Alle jentene skulle gå i høye sko og trange kjoler, og pynte seg og sånn, jeg er litt mer sånn guttete, som ikke er så fan av alt det der. Når alle er sånn: [informantens navn] – hva ska du ha på deg, og sånn, jeg blir så oppgitt av berter og sånn! Jeg synes det er så slitsomt.*

Jeg tolker dette sitatet som at gallamiddagen utløste et fokus på utseende som jenta opplevde slitsomt. I forbindelse med gallamiddagen var det kåringer. Jeg mener at gallamiddagen og kåringene utløser et fokus på utseende som ikke stemmer overens med en kristen skapertanke og idealer som ellers blir forfektet på leirene.

Hos Heggen & Øia (2005) beskrives ungdomsperioden beskrives som en fase som preges av dannelse av identitet og utvikling av selvbildet. Sammen med undersøkelsen fra Stavanger som viser en markant økning av jenter med negativt selvbilde og kroppsbilde (NOVA, 2014), understreker dette viktigheten av at ungdom får erfaringer og som bygger opp under en positiv oppfatning av seg selv. Kåringene kan bidra til synliggjøring av forskjeller i popularitet i gruppen, og peke på ømme punkter hos enkelte. For eksempel er jeg usikker på hvordan gutten som fikk kåringen «Blygen» opplevde dette. Gallamiddagen opplevdes sikkert bra for de fleste, men kanskje ikke for de som ikke har råd til en flott kjole, eller de som hadde glemt penskoa. Slike elementer bidrar til synliggjøring av forskjeller mellom deltagerne ved at det blir lett å sammenligne seg med de andre. Dette kan ha gitt negative erfaringer spesielt for deltagerne som har et negativt kroppsbilde eller selvbilde.

At det var en test på Teamleirene, førte til at noe av fra en prestasjonsorientert skolehverdag ble tatt inn i leirfellesskapet. Skaalvik & Skaalvik (2013) peker på et økt fokus i skoledebatten om at det er resultatene som teller. De mener at skolen gradvis vil bli mer prestasjonsorientert, noe som kan føre til en økt konkurransekultur der man blir mer opptatt av å sammenligne seg med andre elever. Denne kunnskapen peker på negative sider ved vurderingskulturen i skolen, og understreker at man må være oppmerksom på hvordan vurderingskultur bringes inn i leirfellesskapet.

Utenom testen, var mye av det som foregikk i leirenes fellesskap, som at deltagerne gråt og trøstet hverandre, sannsynligvis handlinger som ikke skjer så ofte i et skolemiljø. En informant fra Teamleirene pekte likevel på at det som var annerledes med leirfellesskapet, var at det ikke gjorde noe å «feile», at det ikke var om å gjøre å bli best, og at det ikke var noe konkurranseinstinkt på leiren. Denne informantens utsagn, og informantene som uttrykte at de kunne være seg selv på konfirmantleirene, indikerer at elementene av konkurranse, sammenligning og fokus på utseende ikke hadde noen nevneverdig påvirkning for en god erfaring av leiren for disse informantene. En mulig grunn kan være at leirfellesskapet opplevdes som såpass trygt at leirfellesskapet tåler noen av disse elementene. Jeg tror likevel ikke man skal regne med at dette gjelder alle deltagerne på konfirmantleirene.

6.1.3 Et kristent fellesskap

Når informanter opplever å bli inkludert og å bli akseptert som den man er, blir verdier i kristendommens etikk praktisert i leirfellesskapet. Slik Sandnes (1994) skriver om det kristne fellesskapet, er det mulig å se flere likheter til leirfellesskapet. Han skriver at i NT ble det brukt «familieord» om det kristne fellesskapet, noe også deltagerne på konfirmantleirene gjorde. Lederen som fortalte historien jeg gjenga fra feltnotatene (se side 58) er et eksempel på det. Jeg spurte en informant om hun syntes at leirfellesskapet lignet en familie:

Jente:

Det var noen som sa at ungdomsklubben var som en familie, kjenner du deg igjen i det?

- I hvertfall på konfleiren, så ble vi veldig familie der, det var liksom ... Noen gikk jo rundt og klemte de som gråt og kunne alltid gå å snakke med dem hvis man vil.

Det virker som at informanten mener at handlinger som å klemme de som gråt, var handlinger som gjorde at fellesskapet lignet en familie. I flere sitater fra intervjuene, og i flere av historiene som lederne fortalte på kveldssamlingene, omtalte deltagerne fellesskapet som en

familie. Dette er noe jeg vil si at var likt for alle tre leirer, men jeg la spesielt merke til at deltagerne omtalte fellesskapet som en familie på Teamleir II. Når ordene «hjemme» og «familie» brukes om fellesskapet⁵, tror jeg dette sier noe om hvordan man oppfører seg overfor hverandre, og hvordan disse deltagerne opplevde tilhørigheten til fellesskapet på leir eller på klubb. Dette kan tolkes som at deltagerne på leiren erfarte at det ble vist omsorg i fellesskapet, og at man hørte sammen uavhengig av alder. Jeg spurte også en annen informant om hun opplevde fellesskapet på leiren som en familie. Hun svarte dette:

Jente:

Noen har sagt at miljøet ligner på en familie – er det noe du kjenner deg igjen i?

- Nei, jeg vil ikke si det.

Jeg tror at det var flere informanter enn denne jenta som ikke kjente seg igjen i at fellesskapet var som en familie. Det er heller ikke gitt at det var vanlig blant lederne å føle en slik familielik tilhørighet. Lederne har jo valgt å fortsette å være i fellesskapet, og dermed er det ikke unaturlig at noen ledere føler en sterkere tilhørighet til fellesskapet enn konfirmanter som har vært på en ukes leir.

Sandnes (1994) skriver om det antikke vennskapsidealet, som innebar blant annet å spise sammen, vise omsorg og bruke tid sammen. Dette skjedde på disse konfirmantleirene ved at man tilbragte mye tid sammen, spiste sammen, og det ble vist omsorg overfor hverandre, ved for eksempel trøste når noen gråter. Vennskapsidealet i antikken innebar vennskap mellom mennesker i lik situasjon og med lik status. Det var her det kristne fellesskapet brøt med antikkens ideal – det kristne fellesskapet bygde ikke på like interesser og lik bakgrunn. Konfirmantleirenes fellesskap bygde heller ikke på lik bakgrunn og like interesser. Konfirmantene er riktignok i lik alder, men har ulike familiebakgrunn, kommer fra ulike steder, og har ulike interesser og evner. Informantenes utsagn om at de følte seg inkludert, og informantene som sa at de kan være seg selv, vitner om et fellesskap der man kan komme som man er, og bli inkludert uavhengig av faktorer som skiller deltagerne fra hverandre.

I det kristne fellesskapet gis det næring til troen slik at troen kan vokse, skriver Sandnes (1994). I intervjuene fortalte flere av informantene at det hadde skjedd noe med troen i løpet

⁵ Det er litt vanskelig å forstå deltagerens begrepsbruk med tanke på om deltagerne mener fellesskapet i kirken, på ungdomsklubben eller på konfirmantleiren, noe som gjør at jeg ikke definerer tydelig hvilket fellesskap som det snakkes om.

av konfirmantleiren. En sa at han hadde blitt mer knytta til kristendommen, og ei anna at hun hadde blitt «mye mer kristen». Ei tredje sa det slik:

Jente:

- *Det var på konfirmasjonsleiren jeg på en måte ble knytta til Jesus liksom.*

Det at flere informanter på ulike måter uttrykte at troen hadde blitt sterkere i forbindelse med konfirmantleiren, mener jeg vitner om at Kristus er nærværende i leirfellesskapet.

Slik som det kristne fellesskapet beskrives som en kilde til tro og trøst hos Sandnes (1994), kan leirfellesskapet være et sted der troen gis rom til å vokse. Jeg tror at fellesskapet som dannes på leir, som det virker som at informanter erfarer som inkluderende, aksepterende og et fellesskap der man kan være seg selv, er med på å gjøre det synlig og konkret for konfirmantene hva et fellesskap med Gud innebærer.

6.1.4 Hva sitter informantene igjen med?

Når man ser på læring som et aspekt ved all aktivitet, vil det si at læring skjer både i programpostene og i fritiden, rundt matbordet og på stranda. Læring på konfirmantleir skjer når konfirmanten blir en del av fellesskapet, og deltar i fellesskapets handlinger. I intervjuene spurte jeg hvordan informantene opplevde undervisningen og om de husket noe spesielt. Her er et eksempel:

Gutt:

Hvilke temaer synes du var mest interessante?

- *Det med temaer husker jeg nesten ikke noe av. Veldig utrolig dårlig hukommelse.*

Men hvordan synes du undervisninga var?

- *Var bra. Det var lett å forstå. Og snakka på en tydelig måte.*

Hvis en tenker hele leiren - har du lært noe som du husker spesielt godt, noe nytt?

- *Lærte noe nytt ... Lærte jo mange av de historiene, noen av dem hvert fall, bibelhistoriene.*

Denne gutten med «veldig utrolig dårlig hukommelse», var ikke alene om å huske lite av temaene i undervisningen. Selv om flere sa at undervisninga var bra eller morsom, så var svarene mer diffuse da jeg spurte hva de hadde lært. Med andre ord: Informantene kunne gjengi nokså lite av innholdet i den intenderte undervisningen på konfirmantleiren.

Selv om informantene sa de ikke husket spesielt mye da jeg spurte om de husket noe fra undervisningen, mener jeg at informantene likevel sitter igjen med mange erfaringer fra

leiren. Selv om det var ulikt hvor lenge etter leiren at etter-intervjuene ble gjennomført, bar intervjuene nokså like preg. Også de jeg intervjuet to måneder etter leiren hadde de mye å fortelle fra leiren. Disse informantene fortalte om mye av det samme som de jeg intervjuet bare to uker etter leiren. Informantenes sitater vitner om at informantene har fått erfaringer på konfirmantleiren som har gjort inntrykk. Jeg tror spesielt at erfaringen av et inkluderende fellesskap og at flere opplevde å kunne være seg selv, er den erfaringen som har gjort mest inntrykk for de som erfarte dette.

6.2 Leirrutiner

Under redegjørelsen for læringsmiljø i teorikapittelet ble det påpekt at struktur og oversikt er nødvendig for å føle seg trygg i et læringsmiljø. Sammen med teori om praksisfellesskap, og rutiner som en del av praksisfellesskapets delte repertoar, er dette det teoretiske utgangspunktet for å se på leirens rutiner. Her vil det undersøkes hvilke rutiner som finnes på leiren, og om disse fører til trygghet og deltagelse. Denne delen av drøftingen tar utgangspunkt i observasjonsmaterialet, men henter inn noen sitater fra intervjumaterialet.

6.2.1 Observasjoner av leirens rutiner

Dagsrutine

I presentasjonen av observasjonsmaterialet presenterte jeg dagsprogrammet for en typisk dag på Teamleirene og en typisk dag på Postløpleiren. Mellom Postløpleiren og Teamleirene var det ulike tidspunkter for når programpostene skjedde, men hver leir sett for seg hadde et nokså likt dagsprogram, med ganske like programposter, rekkefølger og tidspunkter hver dag på leiren. Av dette slutter jeg at hver konfirmantleir hadde sin dagsrutine, med et fast mønster i hvilke handlinger og i hvilken rekkefølge programpostene skjedde. Det var unntak fra denne dagsrutinen da det var noen andre programposter på starten og slutten av leiren, ved at noen programposter byttet plass i programmet, og ved at noen tidspunkter ble forskjøvet. Det fastsatte leirprogrammet vitner om en intensjon om at det skulle være en nokså lik dagsrutine de fleste dagene på leiren, men praksis viste at det skjedde enkelte endringer i løpet av leiren.

Rutiner i programposter

I tillegg til at det til en viss grad var en dagsrutine, lå det rutiner i flere av de enkelte programpostene. Et eksempel på det er frokosten på Teamleirene, som besto av ord for dagen,

forklaring av hvem av bordene som skulle forsyne seg først, synging av bordverset og spising. Dette gjentok seg hver dag. Et annet eksempel er kveldssamlinga på alle tre leirer, der kveldssamlingas forløp gjentok seg nokså uendret fra dag til dag, slik som beskrevet i kapittel fire. Det var enkelte unntak, som at det noen ganger ble sunget flere sanger, eller at det kunne være to små andakter i stedet for en. Det kunne være ulike sanger, samt ulikt preg og budskap i andakten eller vitnesbyrdet, men hendelsesforløpet var stort sett likt. Dette gjør at jeg vil påstå at innenfor leirens dagsrutine var også enkelte programposter bygget opp av rutiner.

Hele leiren som rutine

I tillegg vil jeg hevde at leiren som helhet er en rutine. Den slutningen trekker fordi jeg skjønnte at de unge lederne hadde kunnskaper om leirens handlinger fra før. Lederne visste for eksempel hvor programpostene skulle foregå, og lederne visste at man skulle sitte ved matbordene til man hadde sunget bordverset og fått beskjed om i hvilken rekkefølge man skulle forsyne seg. Et annet tegn på at lederne hadde kunnskap om leirens handlinger fra før, var at det ble brukt lite tid på å forklare logikken i de ulike programpostene på ledermøtene. Dette viser at rutinene var gjenkjennelige. En annen grunn til at jeg tolker leiren som en rutine, er fordi det virket som at lederne hadde forventninger om at noe av leirens innhold skulle gjenta seg i år. Et eksempel er når lederne på den ene leiren stadig snakket om «gjørma» som det store høydepunktet på Postløpleiren. Samtaler med ledere på leirene ga et inntrykk av at mye av leirens program er likt fra år til år, men at innholdet kan være ulikt når ulike ansatte har ansvaret for leiren.

Jeg slutter altså at leiren som helhet er en rutine - med repeterende handlingsmønstre fra år til år, og at leirdagene og enkelte programposter er rutiner - med repeterende handlingsmønstre fra dag til dag. Gjentakelsen av mønstrene gjør leirens rutiner gjenkjennelige for de som har deltatt i rutinene tidligere, og mønstrene består av handlinger som blir utført av flere. Dermed oppfyller leirens rutiner den definisjonen jeg tidligere har presentert: at rutiner er «reperende, gjenkjennelige mønstre av gjensidig avhengige handlinger, utført av flere aktører» (Fallah, 2012, s. 1532).

6.2.2 Fører leirrutinene til trygghet?

Når jeg nå har vist at leiren er bygget opp av rutiner, er min forståelse at leirrutinene gir trygghet. Rutinene gir forutsigbarhet for deltagerne. På leirene får man oversikt over

dagsrutinen ved at leirprogrammet er hengt opp, og at det ofte ble fortalt på en programpost hva som var neste post i programmet. En gutt nevner det med å vite mer om leirens program:

Gutt:

Hvor lang tid tok det før du trivdes, kjente deg trygg på leiren?

- *Dag to, for jeg var ganske sånn usikker på første dagen, sånn i begynnelsen – hva skjer, også gikk vi gjennom dagen, og fikk høre programmet for neste dag. Når jeg kom til dag to da, og begynte å kjenne fler, (...) vite om ditt og datt, da ble jeg mere tryggere, og kjente flere av lederne og, jeg kjenner jo en del av de fra før da, men begynte å snakke mer med dem og ...*

Informanten beskriver her at han var usikker første dagen på leir, men når han fikk høre programmet for neste dag og begynte å kjenne flere ble han tryggere. Når han sier han ble tryggere av å «vite om ditt og datt», tror jeg han mener at han har fått kunnskap om hvordan ulike ting fungerer på leiren, og at dette kan være et uttrykk for leirens rutiner. Informantens kobling mellom å være trygg og å ha kunnskap om programmet er i tråd med det Skaalvik & Skaalvik (2013) skriver at struktur gir forutsigbarhet, som igjen fører til trygghet. En annen informant peker også på noe ved leirens rutiner. Etter å ha sagt at hver dag på leiren var morsom sa hun dette:

Jente:

Synes du det ble bedre etter som leiren gikk?

- *Jeg ble jo litt mer sånn ... Litt mer, følte seg litt, at man kunne være litt mer seg ... Litt mer etterhvert, som man ble kjent med menneskene og, hvordan man skulle være der og, visste hvordan rutinene var og sånn.*

Hun sier at hun følte hun kunne være mer «seg». Å være «seg» er et litt utydelig utsagn, men jeg tror utsagnet er et uttrykk for å kunne være seg selv, noe som igjen kan bety at hun føler seg trygg. Jeg tolker sitatet som at informanten mener at leiren ble bedre ved å bli kjent med mennesker, væremåter og rutiner på leiren. Disse to sitatene impliserer at informantene har erfart at leirens rutiner har gjort dem trygge på leiren.

Fallah (2012) skriver at rutinene er «beholdere» av taus organisasjonskunnskap, og at rutiner kan koordinere og regulere fellesskapet. Jeg tror at rutinene innenfor programpostene fungerer som et slags usynlig sett med regler for hvordan man gjør ting og hvordan man oppfører seg i leirfellesskapet. På en kveldssamling vil observasjonen av andres deltagelse føre til at man får kunnskap om kveldssamlingens handlinger, som å vite at man skal lytte når lederne har andakter, og å vite at man kan stå og syngre når det er lovsang. Man vil også være forberedt på muligheten for at noen begynner å gråte, og man er forberedt på at kveldssamlingen varer omtrent halvannen time. Noe av denne kunnskapen blir formidlet verbalt, men den fulle

kunnskapen om handlingene blir bare gitt ved å observere andres handlinger. Gjennom å observere, ser man hvordan andre oppfører seg, innordner seg, og deltar i kveldssamlingens rutiner. Derfor vil jeg hevde at leirens rutiner fører til at konfirmanten vet noe om hva fellesskapet forventer av konfirmantens oppførsel, og at konfirmanten vet noe om hva han kan forvente av fellesskapet. Når nykommeren har kunnskap om leirens rutiner, og har opplevd at rutinene gjentas, da blir handlingene forutsigbare. Nykommeren får da kunnskap som kan hjelpe nykommeren til å delta i de samme rutinene senere i leiren.

Det skjedde stadig avvik fra rutinene, ved at det ble forandringer i programmet, enten at tidspunkter ble flyttet på, eller ved at noen programposter ble byttet ut på grunn av regn eller lignende. Slike endringer underveis var antagelig ikke heldig, i alle fall dersom det var deltager på leir med et spesielt behov for en tydelig struktur, for eksempel deltagere med ADHD. Forandringer som ikke er varslet om, gjør leiren uforutsigbar og kan føre til usikkerhet hos deltagere med spesialpedagogiske behov. Skaalvik & Skaalvik (2013) påpeker det at det ikke bare er de med spesielle behov som behøver en klar struktur. En tydelig struktur er noe alle trenger. Konfirmantleirene hadde et potensiale til å gjøre rutinene enda mer forutsigbare, spesielt med tanke på dagsrutinen. Jeg vil likevel si at leirens rutiner skaper en ramme for leirene, en ramme for dagene, og en ramme for programposter som gjør at leirens handlinger. Handlingene som er en del av rutinen blir gjenkjennbare, og skaper rammer deltagerne kan utfolde seg innenfor.

6.2.3 Leirrutiner som muliggjør deltagelse

I tillegg til at rutinene fører til forutsigbarhet, vil jeg påstå at rutinene muliggjør *deltagelse*. Andre deltageres handlingsmønstre i rutinene gjorde det mulig for nykommere å observere hva som skulle eller kunne gjøres. Selv om de fleste samlingene ble ledet, og det ble gitt noe informasjon om hva som skulle skje videre i samlingen, ble det ikke forklart særlig mye omkring de ulike handlingene. Omtrentlig en tredjedel av det totale antallet på hver av konfirmantleirene var ledere. Siden mange av deltagerne var milk-ledere som har deltatt på konfirmantleir året tidligere, var det mange blant deltagerne som likevel visste hvordan leirens handlinger og rutiner skulle bli utført. Dermed var det mange som konfirmantene kunne observere for å bevege seg fra å være nykommere til å bli sentrale aktører på leiren. Gjennom mer legitime deltageres handling i rutinene, ble lederne modeller for nykommerne. Ved å

observere andres deltagelse kunne derfor konfirmantene kan «absorbere og bli absorbert» inn i leiren.

Det er altså ikke bare presten eller kateketen som legger premissene for hvordan man skal oppføre seg på disse konfirmantleirene. Mellom konfirmantene og milk-lederne er det er mindre «avstand» med tanke på forskjellig status i «hierarkiet», enn mellom konfirmantene og kateketen eller presten. Lave & Wengers funn om at lærlinger lærer mest effektivt av andre lærlinger, understreker betydningen av å ha en stor flokk fjorårskonfirmanter på leir som går foran og viser vei for hvordan man skal oppføre seg og delta i konfirmantleirens handlinger og rutiner. Observasjonsmaterialet viste at også flere av konfirmantene deltok tidlig i praksisfellesskapets handlinger på konfirmantleiren. Mange av konfirmantene på alle tre konfirmantleirene hadde deltatt på ungdomsklubben, og hadde derfor noe erfaring med kveldssamlingen. Dermed var det ikke bare ledere, men også konfirmanter som var modeller på konfirmantleirene.

Olga Dysthe (2001) skriver at innenfor teori om praksisfellesskap blir språk først og fremst sett på som en måte å delta på, ikke som et redskap til refleksjon. Som jeg allerede har pekt på ble programposter som måltider og kveldssamlinga ledet av noen som fortalte hva som skulle skje underveis. Jeg vil si at denne informasjonen var heller begrenset. Hvis det ikke hadde vært for alle deltagerne som hadde deltatt i rutinene tidligere, tror jeg at deltagerne hadde hatt et mye større behov for informasjon for å kunne ta del i alle handlingene som skjedde på leir.

Sosiokulturell teori vektlegger ofte språkets betydning som redskap til refleksjon (Dysthe, 2001). Kveldssamlingens rutine som inneholdt flere kristne praksiser hadde vært en god mulighet til å reflektere rundt disse. Da kunne dette vært praksiser som i enda større grad ville blitt «informerte praksiser», ved at deltagerne kunne fått en enda større innsikt i handlingenes hensikter. På Teamleirene inneholdt undervisningen stasjoner der kristne praksiser som Vår Far og Trosbekjennelsen ble tematisert, og det var også noe undervisning som omhandlet dette på Postløpleiren, men jeg tror det ligger et enda større potensiale i å bruke språket som redskap til refleksjon rundt dette.

Jeg tror at rutinene og de kristne praksisene kan gi mening selv om det ikke informeres og reflekteres mye over disse i løpet av leiren. I prosessen med å gjøre noen av rutinene til sine

egne, kan kanskje deltagerne plukke opp informasjon underveis. På den første Teamleiren ble det snakket mye om bønn og forbønn i undervisning og på kveldssamlinger. Jeg vil tro at når konfirmantene stadig fikk mer informasjon om hva bønn kan være, i kombinasjon av å praktisere bønn på kveldssamlingens rutine hver kveld, så kan dette ha ført til at bønn ble «informert praksis». Konfirmanter kan ha fått en utdypet oppfatning av hva bønn innebærer, og dermed oppleve at praksisen bønn ble mer meningsfull.

Jeg tror en nøkkel i prosessen med å «absorbere og bli absorbert inn i» leiren, er at rutinene blir gjentatt. Rutinen i seg selv er ikke nok til at man kan delta fra starten av. Men utover i leiren, når leirens rutiner blir mer og mer kjente for nykommeren, kan deltageren gradvis ta del i handlingene. Dersom nykommeren bare hadde observert en enkelt kveldssamling hadde det antagelig vært for mye nytt til at han eller hun hadde deltatt. Nykommeren får muligheten til å delta mer og mer etter hvert som rutinen gjentas, og mot slutten av leiren kan den gjentatte deltagelsen ha gjort at handlingene har blitt ens egne. Muligens kan deltageren i denne prosessen *erfare* hensikten og meningen med handlingene, og kanskje kan en erfaring av mening være mer betydningsfull enn mye informasjon om handlingens mening.

Det virker som at rutinene i disse konfirmantleirene gjør at leirene bærer seg selv, og at leirene til en viss grad lever sitt eget liv. Selv om ansatte og noen av de eldre lederne har tydelige roller og et overordnet ansvar i leirfellesskapet, gjør rutinene at ansvaret med å lære opp nykommere i leirens logikk fordeles blant deltagerne i leirfellesskapet. Rutinene muliggjør at mange blir forbilder og modeller. Gjentagelsen av rutinene kan gjøre det lett å delta og «smette» inn i leirens praksiser når man er klar for det. Det er mange å observere på leiren, mange å imitere, og mye man kan gjøre til sitt eget. Kanskje kan funnet fra konfirmantundersøkelsen, om at tilfredsstillelsen med konfirmasjonstiden øker med leirens lengde (Niemelä, 2010, s. 160), ha noe med at jo lenger leiren er – jo mer erfaring får man med leirens rutiner?

6.3 Konfirmantleirens forbindelser

6.3.1 Likt praksisfellesskap på leir og på klubb

Jeg vil hevde at praksisfellesskapet er det samme på menighetens ungdomsklubb som på menighetens konfirmantleir. Under arbeidet med avhandlingen har jeg hele tiden hatt motsatt

antakelse: At konfirmantleiren og ungdomsklubben har vært ulike praksisfellesskap. For å undersøke problemstillingen har jeg derfor lett etter forbindelser og grenseflater mellom konfirmantleiren og ungdomsklubben. Jeg lette først etter forbindelser gjennom «forhandlere». Forhandlere hos Wenger (1998) er kjennetegnet av å delta i ulike praksisfellesskap, og skape forbindelser ved å koordinere og oversette noe ved de ulike praksisene. De fleste unge lederne på konfirmantleiren deltar i ungdomsklubben, og kunne derfor vært slike forhandlere. Afdal (2013) skriver at forhandlerne beveger seg i periferien i de praksisfellesskapene de deltar i, og ikke beveger seg mot å bli sentrale aktører. Jeg synes tvert imot at de unge lederne på konfirmantleir ser ut til å være sentrale aktører. De unge lederne var leirens eksperter i å kunne rutine fra starten av. Det var denne «oppdagelsen», som først fikk meg til å se på ungdomsklubben og konfirmantleiren som det samme praksisfellesskapet. Videre har jeg derfor ikke tematisert hvorvidt det finnes grenseobjekter eller grensefellesskap, men gått nærmere inn på praksisfellesskapet som helhet.

For å undersøke videre om praksisfellesskapet er likt på leir og på klubb, så jeg etter Wengers (1998) tre praksisdimensjoner, og om disse var like på leiren og på ungdomsklubben. Praksisdimensjonen *et gjensidig engasjement* handler om relasjonene som opprettholder fellesskapet. Informantene sa de hadde blitt kjent med nye. Jeg har ikke datamateriale til å svare på om dette er relasjoner som ble opprettholdt også etter leiren, men noen sitater peker i retning av at fellesskapet på ungdomsklubben var mindre hyggelig enn på konfirmantleiren. Uansett gjør det at man kan delta på ungdomsklubben etter leiren, at det er *mulig* at relasjoner fra konfirmantleiren opprettholdes eller utvikles. På leirene virket det som at lederne snakket som om de fortsatt var på ungdomsklubben, og fellesskapet på leiren ble kalt ved samme navn som ungdomsklubben. Dette ser jeg på som en indikator på at relasjonene som dannes på leir, blir oppfattet av deltagerne som at relasjonene er en del av menighetens ungdomsmiljøet i menigheten, ikke bare leirfellesskapet. Dermed vil jeg si at relasjonene som dannes på leiren er med på å opprettholde et praksisfellesskap som både befinner seg både på leir og på ungdomsklubben.

Slik jeg forstår Wenger (1998) handler det å ha en *delt virksomhet* både om å ha en felles aktivitet, men også om forståelsen av hvordan man håndterer de aktivitetene man gjør. Kveldssamlinga er en felles aktivitet mellom leir og klubb, ved at kveldssamlingsrutinen er lik. Det er også likt mellom leir og klubb at det i hovedsak er deltagerne og ikke de ansatte

som bidrar og deltar. De fleste konfirmantene deltok i kristne praksisene som for eksempel lystenning. Et eksempel på likheter i håndtering av aktivitetene mellom leir og klubb, var at både på Teamleirene og på den tilhørende ungdomsklubben var det vanlig å gå til forbønn, og vanlig å tenne lys for så å ta det med til plassen sin. Det som var ulikt var intensiteten i kveldssamlingen, der det på leirene ble fortalt sterke historier fra lederne, og det var mye gråt og klemming blant deltagerne.

Praksisdimensjonen *et delt repertoar* har også likheter på leir og på klubb. Som allerede nevnt er kveldssamlingen en rutine som er lik mellom leir og klubb i begge menigheter. Også innenfor kveldssamlingen fantes mer av det delte repertoaret, som var like for leiren og klubben – som lovsanger på Postløpleiren, og forbønn og lystenning på Teamleirene. Den tidlige deltagelsen i kveldssamlingens handlinger blant mange av konfirmantene, styrker påstanden om at praksisfellesskapet er likt på klubb og på leir. De av konfirmantene som hadde deltatt på kveldssamlingen i ungdomsklubben, hadde allerede før konfirmantleirene startet med å bevege seg fra å være legitim-perifer deltager inn mot praksisens midte. På konfirmantleirene kan konfirmantene fortsette denne læringsveien. Læringsveien mot å bli en større del av praksisfellesskapet kan fortsette også etter leiren. Med dette som grunnlag, vil jeg hevde at når konfirmanten deltar på en av disse konfirmantleirene, føres konfirmanten inn i menighetens fellesskap på ungdomsklubben.

6.3.2 ... men konfirmantleiren er jo annerledes?

Når jeg nå har sett at det er likheter i Wengers (1998) praksisdimensjoner mellom fellesskapet på leiren og fellesskapet på klubben, må det innvendes at det er ulikt preg over konfirmantleiren. To jenter sa at de likte kveldssamlinga på konfirmantleiren bedre enn kveldssamlinga på ungdomsklubben. Den ene jenta sa kveldssamlinga på leiren var koseligere, og den andre at var mer intimt og mer kjærlighet på leiren. Ei tredje jente sa dette:

Jente:

Du hadde vært med på ungdomsklubben ikke sant? Hvordan opplevde du kveldssamling på leiren?

- *Det var kanskje litt mere, jeg vet ikke, følelsen av at man var en gjeng der man satt da. Sånn som når man er på ungdomsklubben nå, så er man på en måte med de man kjenner. Man setter seg liksom med de man er venner med da. Der var man med folk man ikke kjente så godt også.*

Denne jenta mener kveldssamlinga er annerledes på leir fordi man var mer en gjeng på leiren. På ungdomsklubben er man derimot med de man kjenner fra før. En av guttene sa at

kveldssamlinga på leir og på ungdomsklubben oppleves likt, med «samme prinsipp». Ledere jeg har snakket med i begge menighetene bekrefter at kveldssamlingen som foregår i ungdomsklubbene har en nokså lik kjøreplan som kveldssamlingene på leir, men de sier at kveldssamlingen på leiren varer lenger, og preges mye mer av følelser og gråt blant deltagerne. Det jeg observerte på leirene og menighetenes ungdomsklubber i forbindelse med etter-intervjuene, bekrefter dette. Kveldssamlinga i begge menigheter hadde en ganske lik rutine på leir som på klubb, men stemningen og samholdet opplevdes ulik både for meg og for de av informantene som fortalte om dette.

Jeg mener disse endringene mellom leir og klubb ikke betyr at det er to ulike praksisfellesskap, men at praksisfellesskapet endrer karakter. En årsak til at praksisfellesskapet er annerledes på leiren kan være at det skjer forhandling av den felles virksomheten og det delte repertoaret. Det er ulike deltagere på konfirmantleiren og på ungdomsklubben, og det er ulikt hvor mange og hvem som er nykommere og hvem som er sentrale aktører. Når nykommere blir en større del av praksisfellesskapet, vil nykommerens bakgrunn og kunnskap prege praksisfellesskapet. Forhandlingen mellom ulike mennesker og kunnskaper vil føre til utvikling i praksisfellesskapet.

Hovedgrunnen til at praksisfellesskapet endrer karakter på leir, tror jeg er at på leir endres faktoren *tid*. På ungdomsklubben møtes man kort og ukentlig, mens på leir er man sammen over lang og sammenhengende tid. At leiren har en lengre varighet gjør at man rekker mye mer. Varigheten på leiren at man rekker å bli kjent med nye, og man rekker kanskje i større grad å bli trygg på de menneskene som er der. I løpet av en klubbkveld rekker man ikke å utvikle relasjoner på samme måte som når man er sammen over flere døgn. På leir er det de samme menneskene som er tilstede, mens på ungdomsklubben er deltagergruppen forskjellig fra gang til gang. Det at informanter sier at på man er med de man kjenner fra før på ungdomsklubben, og at lederne er mindre hyggelige på ungdomsklubben enn på leiren, tror jeg er en konsekvens av at ungdomsklubbens har en kortere varighet enn leiren.

Leirens varighet gjør at man rekker å gjøre *flere* handlinger sammen, og å gjenta rutine ofte og flere ganger enn det er mulig i løpet av en klubbkveld. Dermed kan innlemmelsen og deltagelsen i praksisfellesskapets rutiner og handlinger skje lettere på leiren enn på ungdomsklubben. Etter å ha deltatt på leiren, tar praksisfellesskapet med seg

kveldssamlingsrutinen tilbake til ungdomsklubben. Dermed er kveldssamlingen på ungdomsklubben et element som konfirmanterne kjenner fra leiren. Gjenkjennelsen av rutinene gjøre det lett for nykommeren å kunne fortsette læringsveien inn mot å bli en enda større del av fellesskapet når konfirmanterne kommer hjem fra leiren.

Når kveldssamlingens rutine blir med hjem til ungdomsklubben, blir også flere av leirens kristne praksiser med. Når de kristne praksisene er en del av vanen på ungdomsklubben, vil dette også føre til gjentakelse og gjenkjennelse. Presentasjonen av intervjuene viste at flere informanter prøvde å be for første gang på leiren, og at flere fortalte at de hadde bedt etter leiren. En gutt sa det slik:

Gutt:

Fikk du mer lyst til å være i kirka etter leir?

- *Der vil jeg egentlig si nei. Hvis du for eksempel skal be da, eller jeg ser egentlig ikke noe poeng i å dra til kirke, og til å be til samme Gud som en kan gjøre hjemme.*

Denne gutten så ikke på bønn som noe som er lokalisert til et bestemt sted eller et bestemt miljø. Han kan like godt be hjemme som i kirka. Konfirmantleiren legger til rette for at konfirmanterne lærer kristen tro i praksis. De kristne praksisene handler ikke bare om handlinger i praksisfellesskapet på leir og ungdomsklubb, men praksiser som gir hjelp til å leve hverdagslivet i fellesskap med Gud. Datamaterialet viser at noen informanter fortsetter med kristne praksiser, også hjemme. Det kan bety at de kristne praksisene *kan* bli vaner for informantene, som ikke er avhengig av å bli utført i praksisfellesskapet.

Bjørn Egil Halvorsen presenterer i sin kommentar (se side 2) ti bud til foreldre som har fått konfirmanterne hjem fra sommerens konfirmantleir. Det tiende bud er: «Du skal senke skuldrene. Etter skolestart vil verden etter hvert normalisere seg. Med mindre han/hun begynner i Ten Sing» (Halvorsen, 2011). Jeg tolker sitatet som at Halvorsen (2011) mener det er en økt «risiko» for at leirens erfaringer forblir en del av konfirmanterens hverdag dersom konfirmanterne fortsetter å delta i kirkens aktiviteter etter leir.

Alle informantene utenom en sa de fikk mer lyst til å være med i fellesskapet etter konfirmantleiren. Det tyder på at veien er kort mellom konfirmantleiren og ungdomsklubben. Da jeg spurte informantene om de fikk mer lyst til å være i kirken etter leiren, sa noen sa at de *ikke* fikk mer lyst til å være i kirken. Dette kan bety at konfirmanterne ser på gudstjenestefellesskapet som noe annet enn ungdomsmiljøet, og at de ikke erfarte noen

tydelig forbindelse til kirken gjennom konfirmantleiren. Ungdomsklubben er jo en del av menighetens fellesskap, men jeg tror det er en utfordring å gjøre veien kort fra ungdomsfellesskapene til generasjonsfellesskapet i menighetens gudstjeneste.

Kapittel 7 – KONKLUSJON

7.1 Informantenes erfaringer

Problemstillingens første underspørsmål har vært «i hvilken grad gir konfirmantleiren erfaringer som informantene gjengir i intervjuene»? At informantene var såpass ivrige og stolte i etter-intervjuene i motsetning til i før-intervjuene, mener jeg vitner om at erfaringene som informanter gjorde på leirene har gjort inntrykk. Informantene fortalte om aktivitetsløypene, om fellesskapet, om mennesker de ble kjent med, om kristendom, om aktiviteter og om kveldssamlinger. De fortalte at leiren var bedre og morsommere enn de hadde trodd. De husket ikke så mye fra undervisningen, men flere syntes undervisningen var morsom. Selv de jeg intervjuet to måneder etter leiren hadde de mye å fortelle fra leiren. Dette tyder på at informantene har erfart mye på leiren, og at erfaringer har festet seg og som de kan sette ord på.

Jeg vil si at informantene i stor grad gjengir erfaringer fra konfirmantleiren i intervjuene etter leiren. En informant sa hun ville huske leiren for alltid. At informantene gjenga mye av leirens hendelser og erfaringer i etter-intervjuene gir ingen garanti for at erfaringene fra leiren huskes for livet, men det vitner om at konfirmantleir er en opplevelse som har gjort inntrykk på informantene.

7.2 Vaner og fellesskap med overføringsverdi

Problemstillingens andre underspørsmålet har vært «i hvilken grad inneholder konfirmantleirene vaner og fellesskap som har overføringsverdi?» Jeg har tematisert rutiner og kristne praksiser i avhandlingen, og ser på dette som mulige vaner. Jeg har sett at kveldssamlingens rutine var en tydelig forbindelse mellom konfirmantleiren og ungdomsklubben, ved at innholdets rekkefølge var nokså lik. Likevel påpekte flere informanter at det var ulik stemning mellom kveldssamlingen på leiren og kveldssamlingen på klubben. Kveldssamlingens rutine skaper gjenkjennelse fra ungdomsklubb til konfirmantleir, som gjør det lettere for konfirmanten å delta i kveldssamlingen og i kveldssamlingens kristne praksiser på ungdomsklubben etter å ha vært på leir.

Noen informanter fortalte om at de hadde bedt for første gang på leiren, og to sa de hadde fortsatt med dette etter konfirmantleiren. Det tyder på at kristne praksiser fra leiren, kan bli vaner som kan følge konfirmanten hjem fra leiren. At kristne praksiser som lystenning, forbønn og lovsang ligger i kveldssamlingens rutine, gjør at det legges til rette for at konfirmanten kan fortsette med de kristne praksisene på ungdomsklubben etter leiren.

På leir praktiseres et fellesskap som informanter erfarer som et inkluderende fellesskap. Når informanter forteller om at man blir én gjeng på leir, tolker jeg dette som en erfaring av å bli inkludert og å oppleve tilhørighet. Noe av det som kjennetegnet de tidligkristne fellesskapene, kjennetegner også leirfellesskapet. Intervjuene tyder på at informanter erfarer at fellesskapet aksepterer og inkluderer mennesker uavhengig av styrker og svakheter. Noen gir uttrykk for at fellesskapet er familielignende, og andre at fellesskapet blir knyttet sammen. Informanter forteller om at konfirmantleiren har hatt betydning for deres tro. Blir disse kjennetegnene ved leirfellesskapet med til fellesskapet på ungdomsklubben?

Informanter sa at på ungdomsklubben er man mer med de man kjenner fra før. Det tyder på at fellesskapet på konfirmantleiren til en viss grad ble oppløst etter leiren. Det kan også bety at de kvalitetene ved fellesskapet på leir ikke har de samme kvalitetene på ungdomsklubben. Ledernes historier på kveldssamlingene sier noe annet. En av ledernes historie (se side 58) tyder på at det inkluderende fellesskapet også befinner seg på ungdomsklubben. Selv om praksisfellesskapet endrer karakter på leiren, mener jeg fortsatt at det er det samme praksisfellesskapet. Noen av grunnene til det er at kveldssamlingen er nokså lik, og at det er mange av de samme relasjonene som bærer fellesskapet både på leir og på klubb. Jeg mener hovedårsaken til at praksisfellesskapet blir annerledes på konfirmantleiren, er at tidsaspektet er annerledes på leir enn på klubb. Det er få sammenhenger ungdommene deltar i der man er sammen over så lang og sammenhengende tid. Lang *tid* gir praksisfellesskapet på leir mulighet til enda flere handlinger, til å gjenta rutiner, og til at enda flere relasjoner blir utviklet enn det man har mulighet til i løpet av en klubbkveld. Når praksisfellesskapet er det samme på leir og på klubb blir det mulig for deltagerne å fortsatt ta del i det fellesskapet som man deltok i på leir.

7.3 Konfirmantleir – en «boble»?

Jeg mener altså at disse konfirmantleirene *ikke* var verdener for seg. Jeg har argumentert for at praksisfellesskapet eksisterer i disse menighetene både før og etter leiren gjennom ungdomsklubben. Dermed er det mulig å delta i praksisfellesskapet etter konfirmantleiren. At konfirmantleiren har et annerledes preg kan gi et inntrykk av at konfirmantleirene er egne «verdener», men når de fleste informantene har fått lyst til å delta mer i dette praksisfellesskapet og dette praksisfellesskapet eksisterer i menighetens lokale fellesskap, så har konfirmantleiren klare forbindelser utover seg selv. Trosopplæringsplanen sier at konfirmantleiren høyst kan bestå av halvparten av konfirmasjonstidens trosopplæring fordi man ønsker jevnlig kontakt med konfirmanten over tid. Jeg tror at disse leirene økte sjansen for jevnlig kontakt med konfirmantene mer enn ukentlige undervisningstimer noen gang kunne klart. Disse tre konfirmantleirene var tydelige inngangsporter til menighetens fellesskap på ungdomsklubben. Dersom konfirmanten fortsetter på ungdomsklubben, fortsetter konfirmanten å ta del i praksisfellesskapets rutiner, noe som igjen kan føre til at de kristne praksisene blir mer og mer ens egne, og at konfirmanten i større grad praktiserer troen i hverdagen. Å delta på konfirmantleir gjør nok ikke konfirmantene automatisk til faste «kirkegjengere» i form av å dukke opp på søndagens gudstjenester. Men kanskje øker sjansen?

Når det å delta på konfirmantleir gir gode erfaringer, erfaringer som informantene husker og gjengir i etterkant av leiren, så mener jeg dette sier noe om konfirmantleirens egenverdi. Erfaringene som informantene forteller om, vitner om at informanter har fått en grunnleggende erfaring av fellesskap. Konfirmanter har fått erfare at i leirfellesskapet er det plass for hele mennesket, ved å kunne være seg selv og bli inkludert. Uavhengig av om leiren fører til utvikling av tro eller økt tilknytning til menighetens fellesskap, så tror jeg at konfirmanter som er fornøyd med leiren og har hatt gode erfaringer vil bære med seg positive assosiasjoner og minner fra leiren som konfirmanten husker lenge.

Det kan godt hende at leirfellesskapet kan oppleves som annerledes, «sjelsvregende» og forandrende slik Halvorsen (2011) skriver. Jeg synes å lese en undertone i kommentaren om at en slik leirerfaring er et resultat av manipulering fra kirkens side. Selvfølgelig kan man bli revet med av stemningen på kveldssamlingene. Likevel tror jeg at erfaringen av leirfellesskapet som noe «annerledes» ikke er en konsekvens av manipulering, men et resultat

av at konfirmanten finner et fellesskap som har noen kvaliteter som ikke finnes i så mange andre sammenhenger, et fellesskap som konfirmanten får lyst til å tilhøre.

Utblikk

Utblikk for praksis

I arbeidet med avhandlingen har jeg lært mye som jeg regner som relevant for praksis. Jeg vil trekke fram en ting: At rutiner og struktur skaper trygghet, og at også ungdommer trenger dette.

Jeg vil også oppfordre til å reflektere over de valgene man gjør i forbindelse med en konfirmantleir. Kanskje disse spørsmålene kan være til hjelp:

- Hvordan kan man legge til rette for at leirens fellesskap blir med hjem?
- Hvordan kan man utvikle gode rutiner på konfirmantleiren?
- Hvordan kan man legge til rette for kristne praksiser på leiren, og at dette blir «informerte praksiser»?
- Er det noen rutiner fra leiren som kan integreres i menighetens fellesskap?
- Er det noen rutiner fra menighetens fellesskap som kan integreres i leiren?
- Hvilke idealer vil man skal prege fellesskapet, og er det noe ved leiren som bryter med disse?

Utblikk for videre forskning

Jeg ser et behov for videre forskning i form av en panelstudie, der de samme konfirmantene som har deltatt på konfirmantleir blir intervjuet flere ganger over et lengre tidsrom. En slik undersøkelse ville gitt mer informasjon om konfirmantleirens betydning for konfirmanter etter leiren. Man kunne også undersøkt hvilken betydning konfirmantleirenes kristendomsform, med tanke på å være trosfellesskap eller folkekirke⁶, har betydning for leirerfaringenes overføringsverdi til konfirmantens hverdag.

⁶ Jf. Harald Hegstads begreper for ulik kristendomsform (Hegstad, 1996).

Litteratur

- Afdal, G. (2013). *Religion som bevegelse: Læring, kunnskap og mediering*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Alvesson M. & Sköldbberg K. (2008). *Tolkning och reflektion – vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Backe-Hansen E. & Frønes I. (2012) Hvordan forske på og med barn og unge? I *Metoder og perspektiver i barne- og ungdomsforskning* (s. 11-32). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Bjørndal, C. R. P. (2011). *Det vurderende øyet: Observasjon, vurdering og utvikling i undervisning og veiledning*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Den norske kirke (1998). *Plan for konfirmasjonstiden i Den norske kirke*. Oslo: Kirkerådet.
- Den norske kirke (2010). *Gud gir – vi deler: plan for trosopplæring i Den norske kirke*. Oslo: Kirkerådet.
- Dysthe, O. (2001). Sosiokulturelle teoriperspektiv på kunnskap og læring. I Dysthe, O. (red.), *Dialog, samspel og læring*. (s. 33-72). Oslo: Abstrakt forlag.
- Eriksen, M. S. (2012). *Konfirmantleirboka*. Oslo: IKO-forlaget.
- Fallah, N. (2012). Routines and their influence in the Communities of Practice: The Case of International Institutions. *Procedia – Social and Behavioral Sciences, Volume 46*. (s.1532- 1536). <http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.05.335>.
- Fangen, K. (2010). *Deltagende observasjon*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Halvorsen, B. E. (2011, 19.08). E. Kr. (etter konfleir). *A-magasinet*, s. 49.
- Hallesby Norheim, B. E. (2008). *Kan tru praktiserast? Teologi for kristent ungdomsarbeid*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag

- Heggen, K. & Øia, T. (2005). *Ungdom i endring: Mestring og marginalisering*. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Hegstad, H. (1996). *Folkekirke og trosfelleskap: et kirkesosiologisk og ekklesiologisk grunnproblem belyst gjennom en undersøkelse av tre norske lokalmenigheter*. Trondheim: Tapir Forlag.
- Hegstad, H. (2011). Hva er vi kalt til å være og kalt til å gjøre? I Birkedal, Hegstad og Lannem (red.), *Sammen i forandring: Refleksjoner om menighetsutvikling i folkekirken* (s. 9-27). Oslo: IKO-Forlaget.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Lave, J. & Wenger, E. (1991). *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Leganger-Krogstad, H. (2008). Smake og kjenne. *Lys og Liv*, 4 s. 16-17.
- Lorentzen, K. (1999). «Et avslappet forhold» (Hovedfagsoppgave). Det teologiske Menighetsfakultet, Oslo.
- Lysø, I. H. (2013). Praksisfelleskap. I R. Karlsdottir, & I. Hybertsen Lysø (red.), *Læring - utvikling – læringsmiljø* (s. 347-365). Trondheim: Akademika forlag.
- Mette, N. & Rickers, F. (2001). *Lexikon der Religionspädagogik* (Bind I). Neu-kirchen-Vlyn: Neukirchener.
- Niemelä, K. (2010). Positiva och negativa opplevelser av konfirmandtiden. I B. Krupka, & I. Reite (red.), *Mellom pietisme og pluralitet. Konfirmasjonsarbeid i fire nordiske land* (s. 152-167). Oslo: IKO-Forlaget.
- NOVA (2013). Ungdata. Nasjonale resultater 2010- 2012. NOVA Rapport 10/13. Oslo: NOVA.

- NOVA (2014). Hør på meg: Ungdomsundersøkelsen i Stavanger 2013. NOVA Rapport 2/14. Oslo: NOVA.
- Repstad, P. (2009). *Mellom nærhet og distanse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sandnes, K. O. (1994). *Menigheten – Guds familie og våre søsken: det kristne fellesskapet som utfordring*. Oslo: Credo Forlag.
- Schweitzer, F., Ilg, W. & Simojoki, H. (2010). *Confirmation Work In Europe: Empirical Results, Experiences and Challenges. A Comparative Study in Seven Countries*. Güttersloh: Gütersloher Verlagshaus.
- Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2005). *Skolen som læringsarena: Selvoppfatning, motivasjon og læring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2013). *Skolen som læringsarena: Selvoppfatning, motivasjon og læring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Wenger, E. (1998). *Communities of practice: Learning, Meaning, and Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv

Til konfirmant og foresatte:

Forespørsel om å delta i intervju i forbindelse med en masteroppgave

Jeg heter Solveig Gjesdal(25) og er masterstudent i kirkelig undervisning ved Det teologiske Menighetsfakultet i Oslo. Jeg holder nå på med den avsluttende masteroppgaven som skal handle om konfirmantleir. Jeg skal undersøke hvilke opplevelser konfirmanter har av å være på leir. Jeg ønsker jeg å intervju 10-15 konfirmanter som skal på leir, og håper at kanskje du kan hjelpe meg med å finne ut av dette! Du er utvalgt til å kunne delta i denne undersøkelsen, og hvis du velger å bli med innebærer det å delta i to intervjuer.

Det første intervjuet vil skje første dag på leiren, og vil vare i max 20 minutter. Vi setter et tidspunkt når det er fritid. Dette intervjuet vil handle om deg og dine forventninger til leir. Det andre intervjuet vil skje i etterkant av leiren. Her kommer jeg til å spørre om hvordan du har opplevd det å være med på leir, for eksempel hva du tenker om undervisningen og miljøet, og om du synes at noe har forandret seg etter leiren. Dette blir enten et gruppeintervju, eller individuelt. Her blir vi enige om et tidspunkt som passer og vi kan for eksempel gjennomføre det siste intervjuet i forbindelse med ungdomsklubben eller på kafè. Dersom du velger å delta vil du ha den fordel at du vil kjenne en voksenleder fra starten av leiren, og det gir deg mulighet til å reflektere sammen med en annen om hva du har opplevd. Jeg kommer til å være med på leiren, og ha en observerende rolle i tillegg til å ha noen oppgaver tilknyttet leiren.

Jeg vil ta et lydopptak underveis i intervjuet og ta notater mens vi snakker sammen. Når jeg skal skrive masteroppgaven, vil informasjonen du gir meg vil bli gjort anonym, slik at det ikke vil være mulig å finne ut at det er du som har sagt det du sier i intervjuene. Det vil si at heller ingen av lederne på leiren får vite hva du har sagt. Det er frivillig å være med, og du har mulighet til å trekke deg når som helst underveis, uten å måtte begrunne dette. Dersom du trekker deg vil alle innsamlede data om deg bli anonymisert. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt, og ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i den ferdige oppgaven. Opplysningene anonymiseres og opptakene slettes når oppgaven er ferdig, innen 20. des 2014.

Hvis det er noe du lurer på kan du (...)

For å kunne delta i intervjuene, må du og en av dine foresatte skrive under på samtykkeerklæringen under. Foresatte har rett til å se de spørsmålene som vil bli stilt i intervjuene. Dersom du har lyst å være med på intervjuene, er det fint om du skriver under på den vedlagte samtykkeerklæringen og enten sender den i posten, eller tar et bilde av den utfylte erklæringen og sender den på mail innen 28.juni.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD).

Med vennlig hilsen (...)

Vedlegg 2: Intervjuguide før-intervjuer

Intervju før leir

Bakgrunn

Fortell litt om deg selv, hva du liker å bruke tida di på? Hva er viktig i livet ditt?

Har du vært på leir før? Hvordan var det?

Hvorfor valgte du å konfirmere deg her?

Evt hvorfor valgte du å bli med på sommerleir?

Hvordan tror du det blir å være med på leir?

Forventninger

Hva gleder du deg til på leiren?

Hva ser du ikke fram til på leiren?

Hva håper du å oppleve på leiren?

Kjenner du noen av lederne fra før?

Kjenner du mange av de andre deltagerne?

Er kristendommen viktig for deg?

Hvilke tanker eller erfaringer har du med kristendommen?

Vedlegg 3: Intervjuguide etter-intervjuer

Intervju etter leir

«Ettertanker»

Hvordan var det å komme hjem etter leiren?

Har du tenkt mer på om du vil være med på noe av ungdomsarbeidet i kirka?

Ble leiren slik du hadde forventet? Hva ble annerledes?

Opplevelser

Hvordan vil du beskrive leiren?

Hvordan opplevde du de ulike elementene på leiren? (Undervisning, kveldssamling, måltider, aktiviteter, underholdning, grupper, leirstedet, andre elementer som er aktuelle for denne leiren)

Hva har gjort dette til en bra/ikke bra leir? Noen opplevelser du kommer på?

Hva på leiren likte du best? Vil du fortelle om en positiv erfaring?

Hva på leiren likte du minst? Vil du fortelle om en opplevelse du ikke synes var god?

Mestring

Var det noen situasjoner der du følte deg ekstra vel/bra? Hvilke?

Var det noen situasjoner der du følte deg mindre vel/bra? Hvilke?

Sosialt

Hvordan vil du beskrive det sosiale miljøet på leiren?

Opplevde du å bli inkludert på leiren?

Ble du kjent med nye? Tror du du kommer til å ha kontakt med dem senere?

Hvordan opplevde du å sove borte på rom med andre?

Hvordan opplevde du lederne på leiren?

Undervisningen

Hvilke temaer syntes du var mest interessante?

Hva slags metode i undervisningen likte du best?

Endring

Hvordan var undervisningen? Hva har du lært? Har du lært noe gjennom andre ting enn undervisningen?

Har du gjort noe du ikke har gjort før? (på samlingene, i aktivitetene etc)

Hvordan er din opplevelse av kristendom nå?

Tenker du noe annerledes om kristendommen nå enn før?

Er det noe du vil si som har forandret seg etter at du var på leir? Hvorfor?

Har det endret seg hva du tenker om Gud?

Leir vs andre aktiviteter

Hva er annerledes med å være på leir, i forhold til andre aktiviteter du deltar/har deltatt i?

Hva er annerledes med miljøet på leiren, enn blant vennene dine eller andre miljøer du er med i?

Spor

Hva er det viktigste du kommer til å ta med deg fra denne leiren?

Fikk du lyst til å være med på aktiviteter i kirken etter å ha vært på leir?

Er det noen andre opplevelser fra leiren du vil fortelle om?

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org nr. 985 321 884

Heid Leganger-Krogstad
Det teologiske menighetsfakultet
Postboks 5144 Majorstua
0302 OSLO

Vår dato: 03.06.2013

Vår ref:34578 / 3 / LT

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 21.05.2013. Meldingen gjelder prosjektet:

34578	<i>Konfirmantleir</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Det teologiske menighetsfakultet, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Heid Leganger-Krogstad</i>
<i>Student</i>	<i>Solveig Gjesdal</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

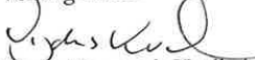
Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

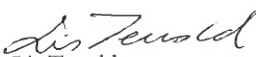
Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 20.12.2014, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Lis Tenold